

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
Masarykův ústav vyšších studií

Financování projektu CZEDUCATE z fondu Evropské Unie

**Financing the CZEDUCATE project with the help of
European union fund**

Diplomová práce

Studijní program: Řízení rozvojových projektů

Studijní obor: Řízení regionálních projektů

Vedoucí práce: Ing. Petr Fanta, Ph.D.

Bc. Yuliya Belenkova

Praha 2018

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení:	Belenkova	Jméno:	Yuliya	Osobní číslo:	462090
Fakulta/ústav:	Masarykův ústav vyšších studií (MÚVS)				
Zadávací katedra/ústav:	Oddělení veřejné správy a regionálních studií				
Studijní program:	Řízení rozvojových projektů				
Studijní obor:	Řízení regionálních projektů				

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:
Financování projektu CZEDUCATE z fondu Evropské unie

Název diplomové práce anglicky:
Financing the project CZEDUCATE with the help of European Union funds

Pokyny pro vypracování:
CÍL: Cílem této diplomové práce je zpracování žádosti o podporu z programu podpory Praha pól růstu pro Zařízení pro děti-cizince.
PŘÍNOS: V případě schválení žádosti bude realizován vzdělávací projekt na podporu inkluzivního neformálního vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem, které umožňuje zpětné začlenění do procesu vzdělávání a odborné přípravy a zlepšuje tím i šance na lepší zapádnutí do české společnosti a zaměstnatelnost.
OSNOVA: 1) Úvod; 2) Teoretická část - cizinci a vzdělání v ČR, bariéry a vzdělávací potřeby, inkluzivní vzdělávání děs-cizinců, programy a zdroje podpory vzdělávacích projektů; 3) Praktická část - projekt, jeho náplň a cíle, projektová žádost; 4) Závěr

Seznam doporučené literatury:
META: "VZDĚLÁVÁNÍ A ZAČLENĚNÍ ŽÁKŮ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM: Systémová doporučení". META o.p.s. [online] HAVEL, Jiří a Hana FILOVÁ. Inkluzivní vzdělávání v primární škole: Inclusive education in primary school. Brno: Paido, 2010.
FIALOVÁ, A. Financování projektů z fondů EU. 2012 PUNČOCHÁŘ, Martin Mgr. a Tatjana Mgr. BERNÁTKOVÁ. ZAČLENĚNÍ A VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ CIZINCŮ: Metodická příručka pro pedagogy [online]. In: . s. 34

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:
Ing. Petr Fanta, Ph.D., MÚVS ČVUT v Praze, oddělení veřejné správy a regionálních studií

Jméno a pracoviště konzultanta(ky) diplomové práce:
_____

Datum zadání diplomové práce: 24.1.2017   Termín odevzdání diplomové práce: 5.5.2017
Platnost zadání diplomové práce: 31.8.2018

_____   _____   _____
Podpis vedoucí(ho) práce   Podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry   Podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

9.2.2018   _____
Datum převzetí zadání   Podpis studenta(ky)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citovala a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V ..... dne .....   Podpis .....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velice poděkovat Ing. Petru Fantovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a vedení při vypracování mé diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a všem blízkým, bez jejichž lásky a podpory bych to všechno nezvládla.

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je vypracování návrhu projektu, který by přispěl k předcházení sociálnímu znevýhodnění dětí s odlišným mateřským jazykem (dětí-cizinců) a ke zvýšení kvality jejich vzdělávání, a to realizací projektové výuky pro děti-cizince s cílem pomoci jim v překonání vnitřních problémů, rozvoji osobnostních a sociálních kompetencí a usnadnění jejich následné integrace do české společnosti a také organizací vzdělávacích programů pro pedagogické pracovníky. Projekt je reakcí na výzvy současnosti – zvyšující se počty cizinců, včetně dětí-cizinců, v České republice a problematiku integrace cizinců do hostitelské společnosti.

Klíčová slova

Cizinci, děti-cizinci, integrace, vzdělávání cizinců, nezletilí bez doprovodu, projekt

Abstract

The aim of this master thesis is to create a project that could contribute to prevention of social disadvantage of children with different mother tongue (children foreigners) and to increase the level of their education by means of realization of project classes for this group of children in order to help them to come over inner problems, develop individual and social competences and to make their integration to Czech society easier and by means of organizing educational programs for teachers. Therefore, this project would be a reaction to the challenges of today – growing numbers of foreigners, including children foreigners, in the Czech republic and the question of their integration to the host society.

Key words

Foreigners, children foreigners, intergation, education of foreigners, unaccompined minors, project

Obsah

Úvod.....	9
1. Integrace cizinců	13
1.1 Integrace a regionální politika	14
1.2 Současná situace a počet cizinců v ČR.....	16
1.3 Územní rozložení cizinců v ČR	20
1.4 Problémy neintegrováné společnosti	22
1.5 Děti-cizinci	24
2. Vzdělávání dětí-cizinců.....	28
2.2 Zdroje financování projektů v oblasti integrace a vzdělávání cizinců	30
2.1.1 Státní zdroje financování.....	31
2.1.2 Fondy EU	33
2.2. Arterapie jako nástroj vzdělávání a integraci cizinců	34
2.2.1. Projekt č.1: migranti z Afghánistánu v Rusku	39
2.2.2. Projekt č.2: integrace dětí z rodin migrantů v Německu.....	41
3. Tvorba a řízení projektu	46
3.1 Stanovení cílů projektu.....	47
3.2 Plánování projektu: harmonogram a rozpočet projektu	48
3.3 Rizika projektu.....	49
3.4 Metody hodnocení projektu	50
3.5 Realizační fáze - monitoring a kontrola	52
3.6 Ukončení projektu	52
4. Projekt Czeducate	54
4.1 Popis Zařízení pro děti-cizince	54
4.2 Popis projektu	59
4.3 Finanční plán.....	69
4.4 Lidské zdroje	72
4.6 Rizika projektu.....	75
5. Závěr	77
Seznam použitých zdrojů	80
Seznam grafů	87
Seznam tabulek.....	88
Seznam obrázků	89
Seznam příloh	90

Úvod

Evropská unie je unikátním útvarem, jádro její existence je založeno na myšlence a koncepci integrace (koheze, soudržnosti, propojenosti). Jeden z důvodů integrace spočívá v tom, že při zachování etnické a kulturní rozmanitosti evropských zemí s “tradičními” ekonomickými a politickými vztahy bez integrovanosti každý stát samostatně na mezinárodní scéně bude vypadat docela slabě a nekonkurenceschopně. Pokud všechny evropské státy spolupracují, integrují se, vytváří tak jedno z center světového hospodářství a politiky. Síla integrace je v tom, že jednotnost a absence omezení zajišťují akumulaci ekonomických, lidských, politických a finančních zdrojů a tím i zvýšení vnitřní celkové kapacity. Integrace se ale neodehrává pouze na vládní úrovni, je to proces projevující se i na úrovni společnosti, v běžném každodenním životě - lidí různého původu, sociální, etnické a kulturní příslušnosti žijící vedle sebe na společném prostoru.

Migrace a následná adaptace cizinců na lokální podmínky je značným sociálním jevem nejen v Evropě, ale i celém světě. Zvláště během posledních několika let vlády mnoha evropských zemí čelí výzvám spojeným s cizinci, a proto jsou nuceny okamžitě reagovat na vzniklou situaci a hledat nové integrační strategie. Stává se to stále důležitějším, složitějším a velice citlivým úkolem.

Na základě údajů českého a evropského statistického úřadu lze jednoznačně konstatovat, že se počet cizinců v Evropě stále zvyšuje. Přitom můžeme evropské země formálně rozdělit do 3 skupin: v první skupině jsou umístěny země, kde cizinců jenom přibývá, když mezitím druhá skupina vykazuje záporný trend od roku 2010, třetí skupina vykazuje stabilnější výsledky a počty cizinců v těchto zemích zůstávají skoro neměnné.¹

2

Česká republika patří do první skupiny zemí a její imigrační a integrační situace není výjimkou. Již od 80. let 20. století počet cizinců trvale a dlouhodobě usazených na území České republiky vykazoval pozitivní trend a zvýšil se z 37 000 v roce 1985 na

---

¹ EUROSTAT - Tables, Graphs and Maps Interface (TGM) table: Immigration - Persons - Total number of long-term immigrants arriving into the reporting country during the reference year [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00176&plugin=1>

² Český statistický úřad: Cizinci a jejich podíl na obyvatelstvu ve vybraných zemích EU (stav k 1. 1. příslušného roku) [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/37782421/c00_R001_2014.pdf/a435e6bb-6631-4d1f-90c4-604853f9cf20?version=1.0

necelých 500 000 v roce 2016.^{3 4} Spolu s tím samozřejmě nabývala na významu i potřeba systematického a efektivního řešení otázek spojených s integrací cizinců.

A v roce 1999 česká vláda oficiálně zahrnuje tuto problematiku do své politiky, když byl přijat dokument “Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR”, ze kterého pak vycházela první Koncepce integrace cizinců přijata v roce 2000 a následně aktualizována každých pět let (v letech 2006, 2011 a 2016). Tato Koncepce je nyní základním dokumentem politiky vlády České republiky v oblasti integrace.⁵

Prioritami v oblasti integrace cizinců v České republice jsou následující 4 pilíře⁶:

- znalost českého jazyka cizinci
- ekonomická soběstačnost cizince
- orientace cizince ve společnosti
- vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti

Vzdělávání je integračním nástrojem, který ovlivňuje a zahrnuje všechny tyto priority. Navíc velká část problémů vyplývajících z přistěhovalectví a samotného integračního procesu cizinců (marginalizace a segregace určitých komunit, patologické chování přistěhovalců, zrod negativních postojů vůči cizincům, panování nedůvěřivosti, předsudků, vznik xenofobních nálad ve společnosti, projevy diskriminace atd.), prevence vzniku a zmírnění těchto jevů může být teď řešena i pomocí realizace projektů týkajících se formálního a doplňkového vzdělání, multikulturní výchovy, volnočasových aktivit a zvýšení úrovně vzdělanosti pedagogických pracovníků v oblasti integrace a inkluze na návrh neziskových organizací, právnických a fyzických osob financovaných zcela nebo částečně ze zdrojů Evropských fondů.

Práce na dané téma jsem se rozhodla zpracovat proto, že jsem cizinka dlouhodobě žijící na území České republiky, která viděla a prožila situaci ze dvou pohledů: současně již z pohledu někoho, kdo umí jazyk a je hluboce ponořen do české kultury, prostředí a rytmu života a na začátku pobytu - z pohledu cizinky, která se ocitla v úplně novém,

---

³ (Český statistický úřad: *Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 1985 - 2016 (k 31. 12.)* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R03_2016.pdf/25c076c8-bf16-4438-a878-3819c53c7ab4?version=1.0

⁴ Český statistický úřad: *Cizinci v ČR v letech 2004 - 2016 (stav k 31. 12.)* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R01_2016.pdf/bfef211e-ff7f-47e2-934b-21b2bf9125d4?version=1.0

⁵ (Ministerstvo vnitra České republiky - *Cizinci v České republice: Integrace cizinců v ČR - Integrační politika, Koncepce a Zpráva* [online]. [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>)

⁶ Ministerstvo vnitra ČR: *Integrace: Informace o procesu integrace cizinců, azylantů, přesídlenců a krajanů v České republice* [online]. 17. ledna 2017 [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

neznámém a odlišném společenství. Zároveň stále pohybují v prostředí, kde je velké procento cizinců - v práci, ve škole, v obchodech a mezi kamarády. Nepovažují sebe za odborníka v oblasti psychologie migrantů, i přesto si dokážu živě představit, jak si může cítit člověk, osamělý a postavený před velkými výzvami života v jiné zemi. Navíc podle mého osobního názoru jeden z nejdůležitějších prvků integrace a adaptace do společnosti je vzdělání (patří sem i integrační, jazykové, kvalifikační kurzy, volnočasové aktivity a doplňkové vzdělání).

Cílem této diplomové práce je vypracování návrhu projektu v oblasti doplňkového vzdělávání pro děti-cizince s cílem pomoci jim v překonání vnitřních problémů a usnadnění jejich následné integrace do české společnosti. Jádrem práce je rozděleno do 4 kapitol, z nichž první tři kapitoly představují část teoretickou a budou sloužit a) odůvodněním, proč projekt je zaměřen na cizince v Praze, a to na děti-cizince (specifickou skupinu nezletilých bez doprovodu), a je tématicky zaměřen na oblast vzdělání; b) příručkou pro tvorbu a řízení projektu, na jejímž základě bude vypracován návrh projektu umístěný v poslední části práce – 4.kapitole.

Práci na dané téma jsem se rozhodla zpracovat proto, že jsem cizinka dlouhodobě žijící na území České republiky, která viděla a prožila situaci ze dvou pohledů: současně již z pohledu někoho, kdo umí jazyk a je hluboce ponořen do české kultury, prostředí a rytmu života a na začátku pobytu - z pohledu cizinky, která se ocitla v úplně novém, neznámém a odlišném společenství. Zároveň se stále pohybují v prostředí, kde je velké procento cizinců - v práci, ve škole, v obchodech a mezi kamarády. Nepovažují sebe za odborníka v oblasti psychologie migrantů, i přesto si dokážu živě představit, jak se může cítit člověk, osamělý a postavený před velké výzvy života v jiné zemi. Navíc podle mého osobního názoru jeden z nejdůležitějších prvků integrace a adaptace do společnosti je vzdělání (patří sem i integrační, jazykové, kvalifikační kurzy, volnočasové aktivity a doplňkové vzdělání).

První kapitola se zaměřuje na zmapování současné situace s cizinci v České republice a zároveň představí integrační politiku České republiky, její koncepční zastřešení a propojenost s regionální politikou. Na konci kapitoly bude popsána cílová skupina projektu - děti-cizinci.

Druhá kapitola stručně nastiňuje problematiku vzdělávání dětí-cizinců v České republice a dále se primárně zaměří na úspěšné projekty uskutečněné v Rusku a Německu v oblasti arteterapie, která byla autorkou práce zvolena jako vhodný vzdělávací a integrační nástroj a na které se zakládá vypracovaný návrh projektu.

Třetí kapitola obsahuje popis procesu tvorby a řízení projektu, stanovení cílů, určení a eliminace možných rizik jak ze všeobecného hlediska tak i ve vztahu na vypracovaný projekt, předloženy v čtvrté kapitole. Poslední kapitola zároveň obsahuje popis projektu, jeho cíle, náplně a dílčích částí, je zde i popis Zařízení pro děti-cizince - státní příspěvkové organizace, pro kterou byl vypracován návrh projektu.

Veškeré zdroje, se nimiž autorka pracovala během psání této diplomové práce, byly řádně citovány a uvedeny na konci práce. Jak se ukázalo při vyhledávání zdrojů, odborné literatury českých autorů na téma strukturálních fondů, možností financování projektů, projektového řízení, které se přímo vztahují na téma diplomové práce, existuje dostatečné množství a velká potřeba využití cizí literatury proto nebyla tak zřejmá. Převážnou většinu všech použitých pramenů představují internetové zdroje.

1. Integrace cizinců

V této kapitole je představen pohled na Integrační politiku České republiky, její důležitou roli vzhledem k současné situaci v Evropě a v České republice a její propojenost s politikou Regionální.

Celá má diplomová práce se zabývá otázkou integrace cizinců, a to děti-cizinců do české společnosti, a proto je na začátku práce nejprve nutné vymezit pojmy *cizinec* a *dítě-cizinec*. *Dítě-cizinec* je občanem určitého státu, které díky určitým faktorům (příčinám), změnil své místo trvalého pobytu buď v rámci téhož státu nebo se přestěhuje do jiného státu. Příčinou pro tento přesun může pak být například: nedostatek ekonomické či politické stability v zemi původu, absence vyhovujících socioekonomických, kulturních stejně jako i právních kritérií pro normální fungování a vývoj dítěte.

Problematika adaptace dětí na nové prostředí je v současné době velice aktuální, protože vzhledem ke globálnímu trendu jejich počet každý rok vzrůstá. Vzdělávací instituce vyvíjejí různé programy s cílem zajistit příznivé podmínky pro děti-cizince a také za účelem vytvoření souboru metod, technik, nástrojů a forem práce, které by přispěly k účinné integraci dětí ve škole a ve společnosti.

Podle Úmluvy o právech dítěte, mezinárodní konvence stanovující veškerá (politická, ekonomická, sociální, občanská a kulturní) práva dítěte, se dítětem rozumí:

“... každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jež se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Výbor pro práva dítěte, výkonný orgán řídící se Úmluvou o právech dítěte, doporučuje všem zemím, aby přehodnotily hranici dospělosti, pokud je stanovena pod 18 let věku.”⁷

Přestože se v legislativě a současné literatuře používá termín *žák-cizinec* (Školský zákon), můžeme se setkat i s pojmem *dítě* nebo *žák s odlišným mateřským jazykem* (OMJ).⁸ Tato definice se nejčastěji vyskytuje v obsahu výzev Operačních programů

---

⁷ ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE: Hlavní principy: obecný základ pro veškerá práva dětí [online]. New York, 1989 [cit. 2017-11-01]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/hlavni_principy.pdf

⁸ META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů. Metodická příručka: Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách [online]. 2014 [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/deti_s_omj_v_ms_0.pdf

(například, OP Praha-pól růstu), kde se touto definicí rozumí cílová skupina některých projektů v oblasti integrace a vzdělávání.⁹

Podle zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky. Jinými slovy se za cizince považuje osoba, která nemá české státní občanství, nemá žádné občanství nebo má občanství jiného státu či více občanství, z nichž ani jedno není občanstvím České republiky.¹⁰

Z pohledu právních předpisů je toto kompletní vymezení, ale podle širšího pohledu za "cizince" lze považovat i osobu deklarující příslušnost k jiné náboženské skupině, vyznávající jiné kulturní normy, hodnoty a tradice.

1.1 Integrace a regionální politika

Tato podkapitola poskytuje přehled o koncepčním zastřešení regionální a integrační politiky České republiky, propojenosti těchto dvou politik a hlavních aktérech v této sféře.

Lidské zdroje tvoří zásadní potenciál rozvoje regionů a států. Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2014-2020, která je základním koncepčním dokumentem regionální politiky, zdůrazňuje důležitost lidských zdrojů pro rozvoj regionů:

“O ekonomickém úspěchu regionu rozhoduje to, jakým způsobem dokáže využívat velké spektrum zdrojů, které má k dispozici. Klíčovou roli v tomto směru hrají lidské zdroje, kdy jejich flexibilita, znalosti a inovativnost rozhoduje o tom, jak daný region dokáže reagovat na vnější i vnitřní ekonomické impulsy.”¹¹

---

⁹ Operační program Praha – pól růstu ČR. Definice cílové skupiny dětí, žáci s odlišným mateřským jazykem (OMJ) [online]. 2016 [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: <http://penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2017/11/V28-definice-d%C4%9Bt%C3%AD-%C5%BE%C3%A1k%C5%AF-s-OMJ.pdf>

¹⁰ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů: Úplné znění zákona o pobytu cizinců na území ČR [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>

¹¹ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2014–2020 [online]. 2013, 150 str. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

Významnou roli v podpoře jednotnosti společnosti, ekonomického rozvoje země a zachování sociální soudržnosti hraje integrační politika. Integrace je velice dynamickým a komplexním procesem, zasahujícím do mnoha oblastí komunitního života a řešení otázek integrace nemůže být odtrženo od dalších společenských dějů. Integrační opatření si kladou za cíl předejít vzniku ekonomicky, sociálně a kulturně rozdělené společnosti, a proto je proces integrace záležitostí stejně tak samotných cizinců, jako i přijímací společnosti.

Jak již bylo zmíněno dříve, legislativní základnou integrační politiky České republiky je Koncepce integrace cizinců na území ČR, jejíž první verze byla vypracována a přijata v roce 2000. Již od svého vzniku zajišťuje Koncepce zapojení různých institucí, organizací a partnerů: Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva kultury, neziskového sektoru, organizace cizinců, institucí regionální a místní správy, akademické sféry atd., a reaguje tím na skutečnost, že integrace je komplexní státní problematikou.¹² Koncepce je propojena i se Státním integračním programem (SIP), který je zaměřen na pomoc azylantům a osobám požívajícím doplňkové ochrany při zajištění jejich začlenění do společnosti.¹³

Integrace je obousměrný proces, cílové skupiny integrační politiky České republiky jsou tedy dvě: občané třetích zemí legálně pobývající na území ČR (mimo občany EU, EHP a Švýcarska)¹⁴ a majoritní obyvatelstvo, které také nese zodpovědnost za úspěšnost procesu začleňování cizinců.¹⁵

Integrace cizinců se uskutečňuje především v místech pobytu či v místech pracovní činnosti daných osob - na místní a na regionální úrovni. Snahou Ministerstva vnitra přemístit určitá integrační opatření na úroveň regionů je podpora založení *Center na podporu integrace cizinců z třetích zemí* (tzv. Centra), která fungují od roku 2009 (ve

---

¹² Ministerstvo vnitra ČR: *Integrace: Informace o procesu integrace cizinců, azylantů, přesídlenců a krajanů v České republice* [online]. 17. ledna 2017 [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

¹³ USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 18. ledna 2016 č. 26: *Aktualizovaná „Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016* [online]. [cit. 2018-01-17]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

¹⁴ Ministerstvo vnitra ČR: *Integrace: Informace o procesu integrace cizinců, azylantů, přesídlenců a krajanů v České republice* [online]. 17. ledna 2017 [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

¹⁵ Ministerstvo vnitra České republiky - *Cizinci v České republice: Integrace cizinců v ČR - Integrační politika, Koncepce a Zpráva* [online]. [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>

všech krajích vč. hl.m. Prahy od roku 2013) a jsou zčásti financována ze zdrojů evropských fondů (od roku 2015 - Azylového, migračního a intergačního fondu, AMIF). Tato Centra jsou zaprvé nástrojem prosazování a realizace integračních opatření v krajích a zadruhé slouží také jako informační střediska pro cizince.

Pro efektivní fungování integračních procesů je zároveň nezbytné zapojení lokální úrovně - obcí, kde se Ministerstvo vnitra podílí na realizaci a financování emergentních projektů obcí. Tyto projekty pak realizují samosprávy s velkým počtem cizinců ve spolupráci se všemi aktéry integračního procesu: s cizinci, se školami, s neziskovými organizacemi a s úřady a podporují obce ve vypracování vlastní integrační strategie.

Z předešlých informací lze vyvodit jasnou propojenost dvou politik – politiky regionální, která se zaměřuje na vyrovnání sociálních a ekonomických rozdílů mezi jednotlivými regiony a tím směřuje k posílení koheze, integrace a jednotnosti a politiky integrační, která podporuje začlenění cizinců do společnosti a snaží se tak zajistit nekonfliktní a oboustranně přínosné soužití mezi cizinci a majoritním obyvatelstvem státu.¹⁶

Pokud budeme vnímat regionální politiku jako širokou oblast aktivit, jejichž hlavním cílem je zlepšení socioekonomické úrovně regionů a obcí, pak se na integrační politiku můžeme dívat jako na jeden z nástrojů či směrů regionální politiky. Problematika integrace se v současné době stává čím dál tím důležitější a je nevyhnutelnou cestou k zachování sociálního míru a ekonomického blahobytu v prostředí etnicky různorodých společností Evropy.

1.2 Současná situace a počet cizinců v ČR

Tato podkapitola uvádí stručný popis současné situace v České republice, uvádí počty cizinců, jejich národnostní složení, účel jejich pobytu a jiné relevantní charakteristiky. Analýza veřejně dostupných statistických a vědeckých materiálů

---

¹⁶ (Ministerstvo vnitra České republiky - Cizinci v České republice: Integrace cizinců v ČR - Integrační politika, Koncepce a Zpráva [online]. [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>).

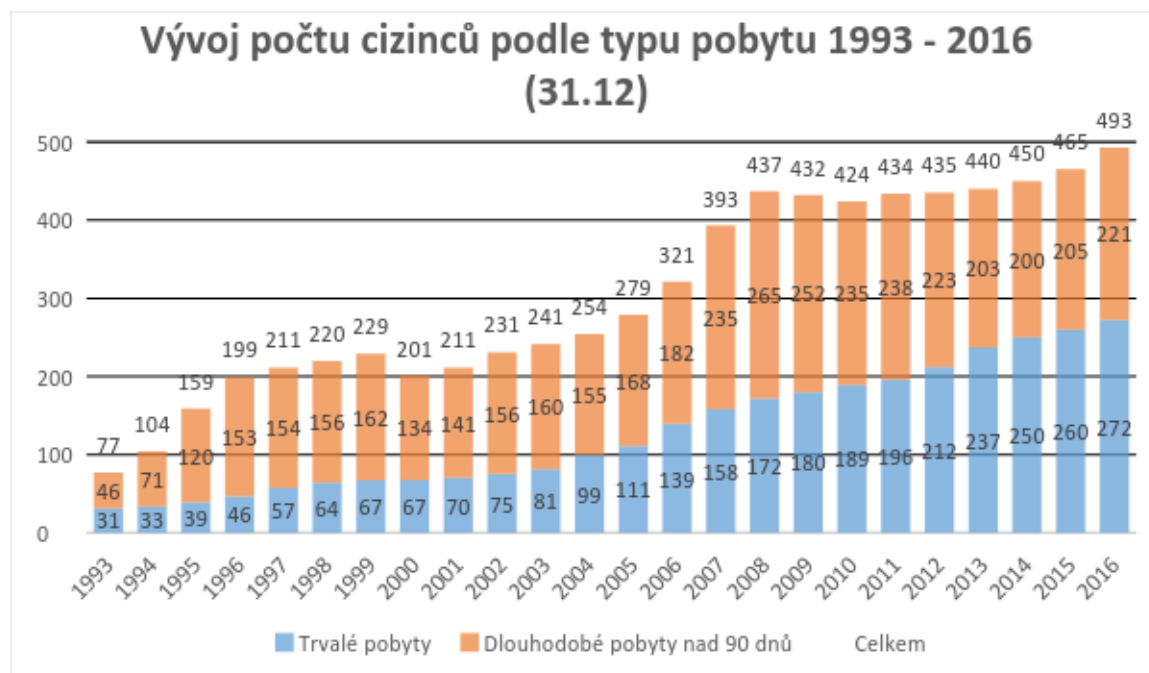

dovoluje zdůvodnit, proč problematika integrace a sociokulturní adaptace cizinců nabývá na významu a proč je tento směr (v oblasti projektového řízení, tvorby projektů) důležitý.

Přestože Česká republika nezabírá první místo na žebříčku evropských států s významným počtem dlouhodobě žijících cizinců (co do absolutního počtu v roce 2014 byla na 14. místě ze 32 států zapojených do statistik evropského statistického úřadu; podle procentního ukazatele počtu cizinců z celkové populace se pak nachází na 23. místě), lze konstatovat, že cizinců v České republice je relativně hodně, jejich počet se stále zvyšuje a tento pozitivní trend by měl zůstat i do budoucna.¹⁷

Vzhledem ke změnám, které se odehrály během 20. století v Evropě a po celém světě (rozpad SSSR, změna mocenských režimů v mnoha zemích, otevření hranic) se konec 80. a začátek 90. let vyznačoval prudkým nárůstem imigrace do České republiky. Počet cizinců dlouhodobě žijících na území České republiky se během šesti let, mezi lety 1993 a 1999, skoro ztrojnásobil: z 77 000 cizinců v roce 1993 na 229 000 v roce 1999 (viz graf č.1).

Graf 1: Vývoj počtu cizinců žijících na území České republiky podle typu pobytu 1993-2016 (v tis.)

¹⁷ Český statistický úřad: Cizinci a jejich podíl na obyvatelstvu ve vybraných zemích EU (stav k 1. 1. příslušného roku). : *Data a grafy - cizinci v ostatních zemích EU* [online]. 2016 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-a-grafy-cizinci-v-ostatnich-zemich-eu#cr>

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Českého statistického úřadu. Údaje v tis.

Počet cizinců na území České republiky se s určitými výkyvy postupně zvyšoval i po roce 1999 a tato tendence pokračuje až do dnešní doby, kdy se Česká republika po vstupu do Evropské unie v roce 2004 (čímž dosáhla zvýšení životní úrovně a standardů, vyšší bezpečnosti a blahobytu) přeměnila na cílovou zemi.

V roce 2016 zde byl zaznamenán rekordní počet legálně pobývajících cizinců - 493 000 lidí, což činí zhruba 4,5 % celkové populace České republiky. Více než polovina cizinců je mužského pohlaví a co se týká věkového složení cizinců, tak nejrozsáhlejší skupinou v roce 2016, stejně tak jako i v předchozích letech, jsou cizinci ve věku 25-49 let. Těch je celkově kolem 280 000, z nichž více než 66 000 je ve věku 30-34 let.¹⁸

Podle účelu pobytu lze usoudit, že se převážně jedná o pracovní migraci - více než 85 % všech cizinců buď disponuje platným živnostenským oprávněním nebo je evidováno na Úřadu práce.

Velkou skupinu migrantů tvoří také děti-cizinci, jejichž počet se rok od roku zvyšuje - v roce 2016 bylo na českých mateřských, základních a středních školách vyučováno necelých 70 000 dětí ve věku do 19 let. Na skupinu dětí-cizinců se podrobněji podíváme v další podkapitole.¹⁹

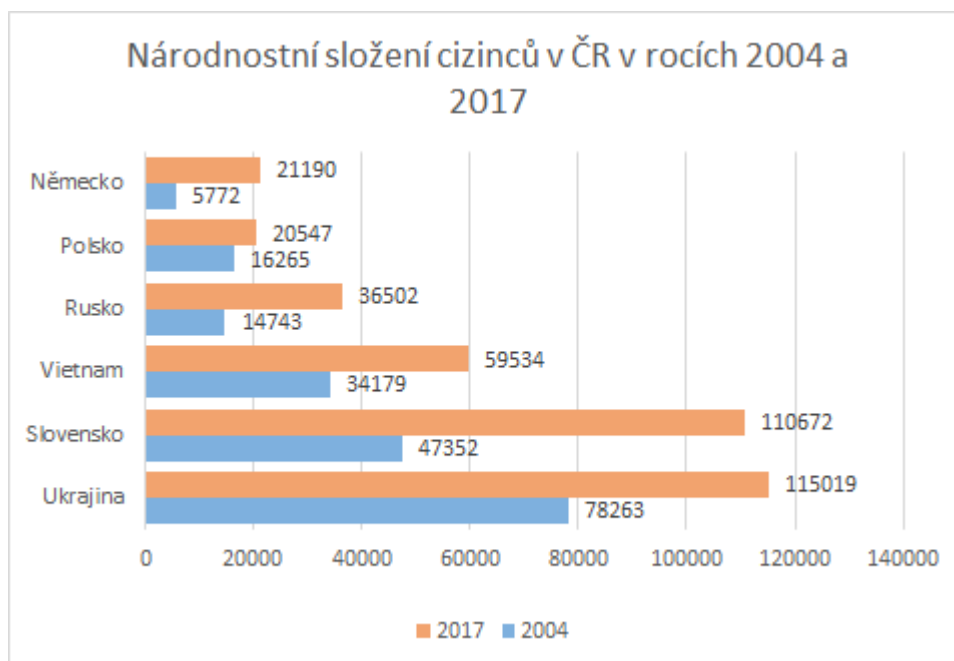
Podíváme-li se na strukturu společnosti cizinců žijících v České republice z pohledu země původu, zjistíme, že je tato struktura již 20 let víceméně konstantní a prvních šest míst obsazují dlouhodobě občané následujících zemí: Ukrajina, Slovensko, Vietnam, Ruská Federace, Polsko a Německo (viz graf č.2).

Graf 2: Počty cizinců z hlediska jejich národnosti, srovnání mezi roky 2004 a 2017

---

¹⁸ Český statistický úřad: Cizinci: Zaměstnanost - datové údaje [online]. 2012 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_zamestnanost#

¹⁹ Český statistický úřad: Cizinci podle pohlaví a věku k 31. 12. 2016. Cizinci v ČR - bez azylantů [online]. 2017 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1612_c01t06.pdf/8185036c-6dce-4815-a52a-3f6d519ae4b5?version=1.0

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Českého statistického úřadu, dostupné z https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu

Bohužel, ne každý člověk si uvědomuje, jaký přínos mohou mít cizinci a jejich úspěšná integrace pro hostitelskou společnost. Demografickým trendem v České republice (jako i ve většině evropských zemí) je stárnutí populace zapříčiněné změnou životního stylu, nízkou porodností a prodloužením střední délky života. Integrace cizinců může tedy plnit v případě České republiky sociální a demografickou úlohu. Cizinci mohou hrát důležitou roli v zachování stability důchodového systému, a proto se vláda nejvíce zajímá především o ty cizince, kteří mají zájem o dlouhodobý pobyt, usídlení se na území České republiky a jsou ochotni se integrovat do české společnosti spolu se svými rodinnými příslušníky.²⁰

Většina cizinců pracujících v České republice je ochotna zde bydlet a založit si rodinu. O tom svědčí výsledky průzkumu InterNations: Česká republika se umístila na 2. místě (z celkového počtu 45 států) jako jedna z nejpřívětivějších zemí pro život rodin s dětmi z pohledu cizinců, a to díky dobré dostupnosti vzdělání, poměru ceny a kvality vzdělání a celkového rodinného blahobytu. Dobrých výsledků bylo dosaženo i v kategoriích úroveň bezpečnosti, infrastruktura, kvalita života a pracovní podmínky.

²⁰ TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2285/file/Vybrane_aspekty.pdf

Integrace cizinců všeobecně podporuje kulturní různorodost a otevřenost zemí, zvyšuje jejich kulturní, vzdělanostní a jazykovou vybavenost a jejich společnost se stává rozmanitější ve všech oblastech. To ale pouze v případech, kdy je integrace úspěšná a prospěšná pro všechny její účastníky.²¹

Ráda bych ještě jednou vyzdvihla a podotkla důležitost a naléhavost potřeby efektivně reagovat na popsanou současnou situaci a zvyšující se počty cizinců na území České republiky. Je nezbytné zdůraznit nutnost podpory a realizace integračních opatření za aktivní spoluúčasti všech relevantních aktérů. Dle mého názoru je zakomponování integračního směru do projektového řízení naprostou nutností podmínek současnosti.

1.3 Územní rozložení cizinců v ČR

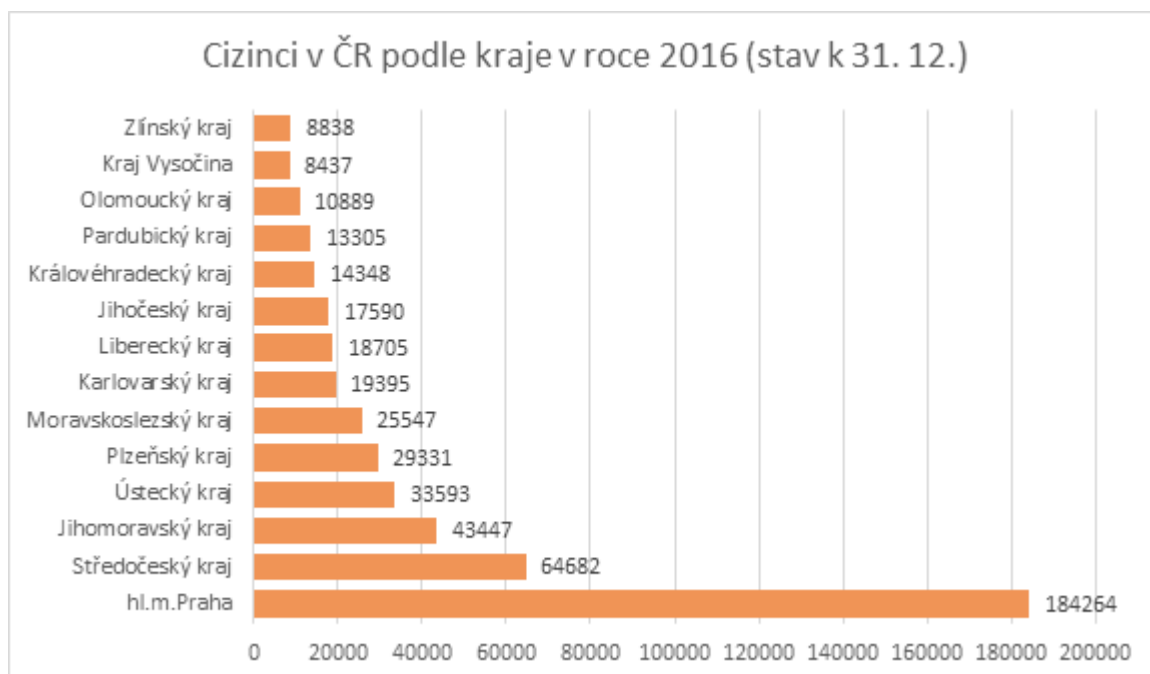
Praha je nejen hlavním a zároveň největším městem České republiky, zaujímá v této zemi také zvláštní kulturní, administrativní, politické a ekonomické postavení a akumuluje finanční, informační a komunikační prostředky. Z těchto důvodů stimuluje Praha větší příliv cizinců. Jak je vidět ze statistických údajů představených v grafu níže, hlavní město je místem pobytu pro skoro 40 % všech cizinců dlouhodobě žijících na území České republiky.²²

Graf 3: Umístění cizinců v ČR v roce 2016

---

²¹ Expat Insider 2017: Looking at the World through Expat Eyes. *Expat Insider 2017: InterNations* [online]. 2017 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <https://www.internations.org/expat-insider/>

²² Cizinci v ČR podle regionu soudržnosti, kraje a okresu v letech 1996 - 2016 (stav k 31. 12.). *Český statistický úřad* [online]. 2016 [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R05_2016.pdf/d9b30a77-e68e-4651-bb25-828159ccc2ab?version=1.0

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Českého statistického úřadu, dostupné z https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R05_2016.pdf/d9b30a77-e68e-4651-bb25-828159ccc2ab?version=1.0

Dalším významným místem soustředění cizinců v České republice je Středočeský kraj, kde jich nejvíce přebývá v pražských okresech (Praha-východ a Praha-západ) a v Mladé Boleslavi. Velký počet cizích státních příslušníků je také evidován v Jihomoravském kraji, především pak v Brně a v jeho okolí. Cizinci usídlení v ostatních krajích republiky tvoří dohromady skoro stejný počet jako pražská společnost cizinců.²³

Praha s pestrými šálou možností a příležitostí je ekonomickým a kulturním fenoménem a prostředím spojujícím lidi různých etnických, kulturních a sociálních příslušností. Proto se také potýká s větším počtem problémů provázející život rozmanité a multikulturní pražské komunity. Vzhledem k této skutečnosti byla právě Praha vybrána místem realizace projektu, jehož návrh je představen v praktické části práce.

²³ Cizinci v ČR podle regionu soudržnosti, kraje a okresu v letech 1996 - 2016 (stav k 31. 12.). Český statistický úřad [online]. 2016 [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R05_2016.pdf/d9b30a77-e68e-4651-bb25-828159ccc2ab?version=1.0

1.4 Problémy neintegrované společnosti

Tato podkapitola se pokouší odůvodnit existenci samotné koncepce integrace a projektů zaměřených na integraci cizinců všeobecně: proč je důležité, aby cizinci přicházející do České republiky (respektive do jakéhokoliv státu) byli integrováni, jaké problémy může vyvolat absence integračního procesu a jaké přínosy naopak úspěšná integrace může přinést.

Jak již bylo zmíněno, počet cizinců v České republice zatím nedosahuje hodnot jiných evropských států, ale rostoucí migrační trend nadále přetrvává a lze proto očekávat zvyšování podílu cizinců a s tím spojený vznik případných problémů a obtíží. V současné době Česká republika čelí problému adaptace různých kategorií cizinců (ze sociálních, etnických či kulturních důvodů) jejichž počet se v příštích letech bude pouze zvyšovat. Integrace je proto považována za optimální a jediný možný model soužití všech obyvatel v demokratickém státě odpovídající globálním vývojovým trendům.

Nicméně i v rámci integračního modelu může mít interakce cizinců s hostitelskou komunitou konfliktní povahu, zejména není-li integrace úspěšná. Tento model proto naznačuje nutnost připravenosti větší části společnosti přijmout kulturní rozdíly a v souladu s tím změnit sociální chování ve společnosti a dokonce i sociální strukturu společnosti, což je velkou výzvou a velice náročným úkolem.

Nedojde-li k takové situaci, vzájemné odmítnutí významně brání adaptaci cizinců, přispívá k uzavírání se v rámci vlastních komunit a minimalizuje kontakt s místním obyvatelstvem, což v konečném důsledku vytváří bludný kruh. Nedostatek osobní interakce je základem pro “mytologizaci” cizince, přidávání mu jistých skupinových (většinou chybných a stereotypických) charakteristik, což vyvolává novou vlnu xenofobie a odmítavého postoje. Úlohou integrace cizinců není pouze jejich blahobyť, ale i snaha o eliminaci celospolečenského konfliktu.²⁴

Nejvýznamnějším problémem vyvolaným nefunkčním integračním procesem je možnost vzniku paralelních společností - většinové a marginální - existujících vedle sebe bez vzájemné provázanosti.²⁵ Nedostatečná míra integrace cizinců v hostitelské

---

²⁴ MAREŠ, Petr. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení* [online]. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno [cit. 2018-01-15]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/el/1423/podzim2011/SOC713/um/8875127/MARES_ChudobaMarginalizaceSocialni_vylouzeni.pdf

²⁵ Rákoczyová, M., Trbola, R. (eds.) (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: SLON. ISBN 978-80-7419-023-0

společnosti a vzájemná separace nese dvojí riziko. Zaprvé, nízký stupeň sebeidentifikace cizinců s hodnotami hostitelské společnosti a s její kulturou, nerespektování jejich zákonů, norem a tradicí a následná ghettoizace a marginalizace skupin cizinců představujících atraktivní zázemí pro vývoj extremismu a pěstování agrese vůči přijímající zemi.²⁶ Zadruhé vyvolává marginalizace postavení cizinců také odmítavý postoj majoritního obyvatelstva k neintegrovaným přistěhovalcům a jejich segregovaným uzavřeným komunitám (což může být současně podhoubí pro nárůst popularity pravicově extremistických stran a hnutí).

Výše popsané jevy mohly být v poslední době pozorovány například v Německu, které čelilo problémům spojeným s velkou neintegrovanou tureckou diasporou, nebo ve Francii, která také zažila rozsáhlé nepokoje neintegrovaných přistěhovalců. Marginalizace může být začátkem procesu úplného rozpadu občanské společnosti, sociální soudržnosti, vztahů a spojení mezi lidmi a dokonce i ztráty etických, právních a všeobecných lidských hodnot, což může mít ve výsledku tragický dopad na celkovou situaci v zemi.

Proto má integrační politika České republiky za cíl nejen podporu začlenění legálně pobývajících cizinců do české společnosti, ale také prevenci případných výše zmíněných problémů spojených se vztahy cizinců a české majoritní společnosti.

Jak jsme již zjistili z předchozích podkapitol, úspěšnost integračního procesu je základem pro rozvinutí pozitivních faktorů spojených s přistěhovalectvím, které mohou být pro hostitelskou zemi velice přínosné: pracující cizinci se podílejí na sociálních a daňových odvodech do státního rozpočtu, na ekonomické produkci a spotřebě a částečně i svou strukturou a složením zmírňují negativní trendy demografického vývoje.

K dosažení stabilních vztahů a harmonického soužití všech obyvatel České republiky je potřeba organizovat a podporovat aktivity k vzájemnému poznávání a interakci mezi cizinci a českou společností. Velký potenciál zde má především vzdělávání cizinců, kde je ale díky šířce této problematiky nezbytné, aby podpora byla zajištěna z více zdrojů – veřejných a soukromých.

---

²⁶ Ivan Gabal Analysis&Consulting. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků: Pracovní studie*[online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/511/postaveni_cizincu.pdf

1.5 Děti-cizinci

Tato podkapitola představuje charakteristiku skupiny dětí-cizinců a charakteristiku specifické skupiny nezletilých bez doprovodu - cílové skupiny projektu představeného v praktické části práce.

Od roku 1995 se v České republice narodilo přes 2 miliony dětí (přesněji 2 151 779)²⁷, ze kterých 40,5 tisíce neboli skoro 2 % dětí nemělo české občanství. Tato čísla se dají vysvětlit zvyšujícím se počtem cizinců na českém území, kdy, jak jsem již uvedla, v roce 2016 pobývalo na českém území celkem cca 70 000 dětí-cizinců, větší část z nichž sem přijela s rodinou.

Stejně jako počet cizinců celkem, počet dětí s jiným než českým státním občanstvím stále roste: v roce 2008 bylo v České republice evidováno 50,1 tisíc dětí, v roce 2016 pak již skupina cizinců ve věku 0-19 let zahrnovala skoro 70 tisíc dětí. Největší početní přírůstek lze pozorovat u skupin nejmladších cizinců, 0-4 let a 5-9 let, dětí ve věku do 4 let je o 7,4 tisíce více než v roce 2008 a dětí ve věku od 5 do 9 let je v současné době o 8,6 tisíc více. (viz graf níže)²⁸

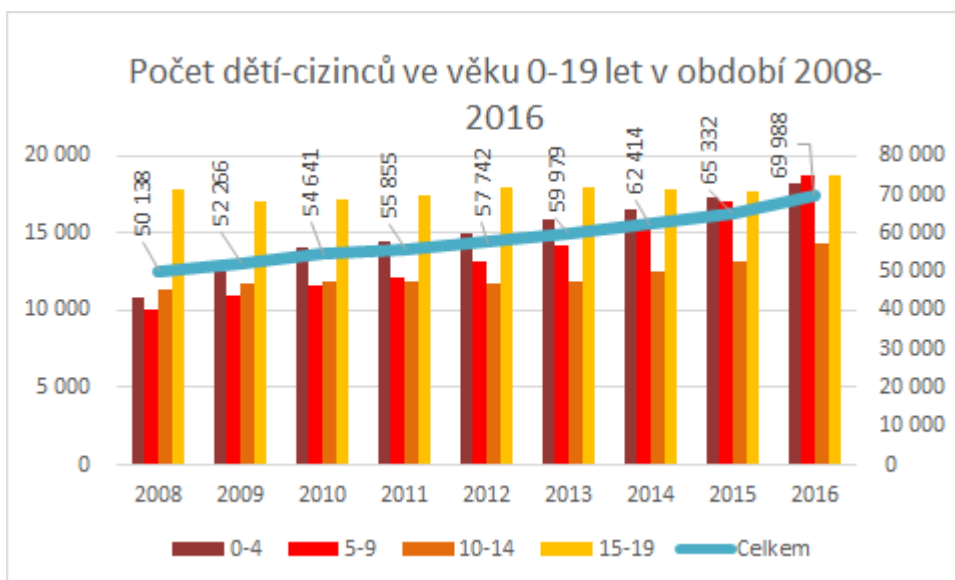
Graf 4: Počet dětí-cizinců ve věku 0-19 let v období 2008-2016

---

²⁷ Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech - 2016: Vybrané demografické údaje (1989-2016)* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-w0i9dxmggh>

²⁸ Český statistický úřad. *Cizinci v ČR - bez azylantů: Cizinci podle pohlaví a věku k 31. 12. 2016* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-v-cr-bez-azylantu>

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů dostupných z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-v-cr-bez-azyntantu>

Děti-cizinci na rozdíl od dospělých cizinců na jednu stranu představují ohroženější skupinu: nemají natolik vyvinuté systémy psychické svépomoci a v běžných životních situacích mnohem častěji potřebují pomoc či asistenci třetí osoby, na druhou stranu je to ale skupina cizinců, která je flexibilnější a pružnější z pohledu možnosti se adaptovat a integrovat do nové společnosti: osobnost či identita dítěte ještě není úplně zformována a proto je tady vnitřní prostor pro přijetí a zabudování hodnot jiné kultury.

Přesto mezi těmito dětmi existuje specifická skupina, která vyžaduje vyšší míru pozornosti a ochrany - nezletilí bez doprovodu (dále pouze „NBD“). Mezinárodně se používá pro tuto skupinu dětí definice Unaccompanied minors (děti bez doprovodu) nebo Separated children (oddělené děti), která nezletilými bez doprovodu rozumí „osoby cizí státní příslušnosti mladší osmnácti let, které se ocitly na území cizího státu bez doprovodu rodičů či jiných zákonných zástupců, a to bez ohledu na pobytový status těchto dětí v přijímacím státu.“²⁹

Z celkového počtu projektů orientovaných na dětskou skupinu cizinců tvoří specifickější projekty zaměřené přímo na kategorii nezletilých bez doprovodu pouze malý podíl. Mezitím, traumatizující zážitky, chudoba a nedostatek vzdělání, které většina z nich zažila v minulosti, spolu se utrpením a nebezpečím na útěku z nich činí

²⁹ KOPULETÁ, Gabriela. ANALÝZA POSTAVENÍ A OCHRANA NEZLETILÝCH CIZINCŮ BEZ DOPROVODU V ČESKÉ REPUBLICE: Organizace pro pomoc uprchlíkům [online]. 2009 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://migraonline.cz/cz/e-knihovna/analiza-postaveni-a-ochrana-nezletilych-cizincu-bez-doprovodu-v-ceske-republice>

nejohroženější a nejzranitelnější skupinu cizinců.³⁰ Tyto děti mají většinou značné poruchy chování, a to je také jeden z důvodů, proč jsou u nich nutné cílenější opatření a citlivý individuální přístup.

Jedná-li se o legislativní základnu, která podporuje a ovlivňuje poskytování péče ohroženým dětem v České republice, je třeba uvést zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky, dále můžeme zmínit i Národní strategii ochrany práv dětí “Právo na dětství” a na ní navazující akční plány.³¹

Důvodů proč NBD opouštějí svou zemi původu existuje velké množství: například ozbrojený konflikt, občanská válka, živelné pohromy, pocit nebezpečí a bezprávnosti, porušování základních lidských práv, smrt rodiny, pronásledování či zneužívání. Do České republiky vstupují NBD nejčastěji kvůli dobré ekonomické situaci, většina nezletilých načež žádá o azyl nebo následuje své příbuzné, kteří na území ČR již pobývají.^{32 33}

Na konci minulého století se počty NBD pohybovaly v rozmezí 200-300 osob ročně, od roku 2006 se konstantně pohybují v řádu několika desítek ročně (přibližně 30-100 osob), výjimkou byl rok 2003, kdy se počet dětí, kvůli blížícímu se vstupu České republiky do Evropské Unie, zvýšil.³⁴

Přestože počty nezletilých bez doprovodu od 90. let postupně klesají³⁵, jedná se stále o několik desítek dětí ročně, které potřebují okamžitou, efektivní a všestrannou pomoc.

Po jejich vstupu na české území jsou nezletilé děti umístěny do Zařízení pro děti-cizince, které bylo státní příspěvkovou organizací Ministerstva školství a mládeže zřízeno

---

³⁰ The UN Refugee Agency: Česká republika: Nezletilí bez doprovodu a odloučené děti | Ti nejzranitelnější a nejohroženější. *UNHCR*[online]. 2016 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/cz/102-czco-vsechno-delamepece-o-zranitelne-skupiny?-osobnezletili-bez-doprovodu-a-odloucene-deti-html.html>

³¹ KOPULETÁ, Gabriela. *ANALÝZA POSTAVENÍ A OCHRANA NEZLETILÝCH CIZINCŮ BEZ DOPROVODU V ČESKÉ REPUBLICE: Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. 2009 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://migraonline.cz/cz/e-knihovna/analiza-postaveni-a-ochrana-nezletilych-cizincu-bez-doprovodu-v-ceske-republice>

³² VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI-CIZINCE „PERMON“: SITUACE DĚTÍ A POSOUZENÍ PŘÍMĚŘENOSTI SLUŽEB* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/28129/>

³³ LÁSKOVÁ, Magdanlena. *Nezletilí cizinci bez doprovodu v ČR v kontextu mezinárodní migrace: Diplomová práce* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2006 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/8000523106/28524595>

³⁴ Evropská migrační síť a Ministerstvo vnitra České republiky. *EMN STUDY 2014: Policies, practices and data on unaccompanied minors in 2014* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://www.emncz.eu/files/books/98.pdf>

³⁵ Tamtéž

v roce 2003. Děti, které prošly péčí této organizace, pocházejí z různých částí světa a etnické složení klientů zařízení je obvykle přímým odrazem situace ve světě: na počátku století byli nejpočetnější skupinou občané asijských zemí, zejména Vietnamu a Čínské lidové republiky, od roku 2009 byl pak evidován větší počet dětí slovenského původu. Celkem se v roce 2009 jednalo o 88 nezletilých bez doprovodu. V roce 2011 se významně zvýšil počet NBD z Afghánistánu a celkově zde v tomto roce přebývalo 90 dětí, kde zpravidla převažovali klienti ve věku nad 15 let. Klienti Zařízení pro děti-cizince také často pocházejí z Kazachstánu, Ukrajiny, Ruska, Vietnamu, Konga a dalších afrických zemí. K aktuální situaci a podrobnějšímu popisu Zařízení se dostaneme v poslední kapitole.³⁶

---

³⁶ Evropská migrační síť a Ministerstvo vnitra České republiky. *Studie EMN o nezletilých bez doprovodu v ČR: Politika přijímání, návratů a integrační opatření pro nezletilé bez doprovodu v České republice a statistické informace* [online]. 2010, , 41 [cit. 2018-01-15]. ISBN 978-80-254-8194-3. Dostupné z: <http://www.emncz.eu/files/books/54.pdf>

2. Vzdělávání dětí-cizinců

V této kapitole se ponoříme do sféry inkluzivního vzdělání, které je i hlavní oblastí tématického zaměření projektu.

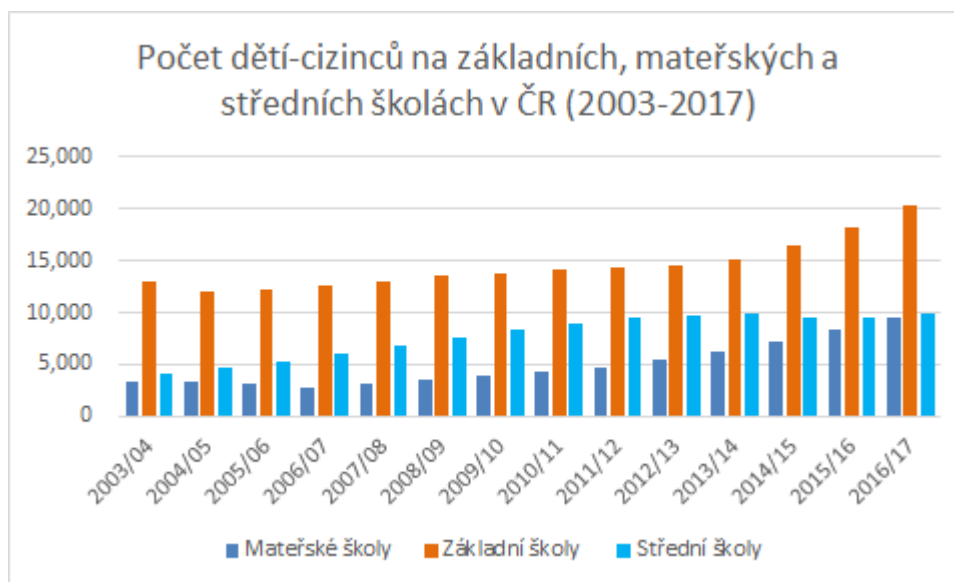
Vzdělávání cizinců a etnických menšin je klíčovým faktorem a odpovědí na výzvy současnosti, kterým čelí jakákoli škola v multikulturní společnosti. Vzdělávání cizinců je účinným integračním nástrojem a může pomoci dětem-cizincům při adaptaci na podmínky života v nové společnosti, naučit se jazyk a rozvinout nutné sociální dovednosti.

Právo na vzdělání zaručuje všem dětem Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte a zároveň i školský zákon 561/2004 Sb. Protože se v dokumentech píše “každý má právo...”, mezi takto oprávněné osoby patří i občané cizí státní příslušnosti. Proto právo na vzdělání musí být uplatňováno i vůči dětem-cizincům. Od novelizace školského zákona nemusí při přijímání k povinné školní docházce (k základnímu vzdělání) u dítěte být prokázána ani oprávněnost pobytu na území České republiky. Přístup ke vzdělání musí být rovný a to podle školského zákona, který tuto problematiku přesně specifikuje slovy: “bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.”³⁷

Graf 5: Počet dětí-cizinců na základních, mateřských a středních školách v České republice mezi roky 2003 a 2017

---

³⁷ ŠKOLSKÝ ZÁKON VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM OD 1. 9. 2017 DO 31. 8. 2018. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Českého statistického úřadu.³⁸

Vzdělávání dětí-cizinců je nutno věnovat zvýšenou pozornost i vzhledem k tomu, že v České republice počty dětí a studentů z třetích zemí během poslední let silně vzrůstají (viz graf č.5), a to v mateřských, základních i středních školách. V průběhu posledních pěti let se jen počet dětí cizinců v mateřských školách navýšil o 74 %, na základních školách o 16 % a na středních školách o 40 %.^{39 40}

Vedle formálního vzdělání hraje důležitou roli také vzdělání doplňkové, díky kterému cizinci získávají další potřebné kvalifikace, dovednosti či sociokulturní znalosti, které jsou podstatné jak pro jejich začlenění do dalších sfér sociálního života, tak i pro jejich budoucí úspěch na českém pracovním trhu. Na oblast doplňkového vzdělání odkazuje také projekt, jehož návrh je představen na konci práce. V jedné z následujících podkapitol se pak podrobněji podíváme na charakteristiku potřeb cílové skupiny projektu, děti-cizinců, a na možné způsoby jejich naplnění.

³⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci: Demografické události cizinců - datové údaje* [online]. https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_demogr_udalosti#cr

³⁹ USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 18. ledna 2016 č. 26: Aktualizovaná „Koncepte integrace cizinců – Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepte integrace cizinců v roce 2016 [online]. [cit. 2018-01-17]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

⁴⁰ ČSÚ: VZDĚLÁVÁNÍ CIZINCŮ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018-01-23]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/20556717/141412_k4cj.pdf/fe9bab31-d443-420b-ad77-3248c58e5333?version=1.0

2.2 Zdroje financování projektů v oblasti integrace a vzdělávání cizinců

Tato podkapitola poskytuje stručný přehled o možných zdrojích financování projektů ve sféře integrace a vzdělávání cizinců, a to jak z Evropských fondů, státního rozpočtu či jiných zdrojů.

Pokud se podíváme na prioritní dotační sociální oblasti v České republice, v první řadě uvidíme sociální péči a prevenci, zatímco na oblast integrace cizinců je z českých veřejných zdrojů vyčleněno výrazně méně finančních prostředků.⁴¹ Koncepce pro oblast integrace cizinců hl. m. Prahy zdůrazňuje, že jiné členské státy, zejména státy západní Evropy, alokují na podporu integraci cizinců do společnosti podstatně vyšší částky.⁴² Spravedlivé ale je ještě jednou zmínit, že i počty cizinců v mnohých západoevropských zemích jsou mnohem vyšší než ty v České republice.

Ekonomická činnost cizinců (v ČR je cca 80 % cizinců ekonomicky aktivních) je důležitou pomocnou silou pro rozvoj státu a fungování domácí ekonomiky. Příliv mladých cizinců je nutné podporovat, a vzhledem k tomu, že je jich nejvíce právě v Praze, vytvářet na území hlavního města taky takové podmínky, aby se cizinci mohli stát součástí města a jeho rozvoje. V případě všech zemí je nutné, aby projekty zaměřené na integraci byly podpořeny nejenom legislativně a politicky, ale i finančně.⁴³

Zdroje financování projektů na integraci cizinců můžeme rozdělit následujícím způsobem:

- Státní rozpočet
- Evropské fondy
- Další zdroje
  - Finanční mechanismus EHP/ Norska⁴⁴
  - Fond pro nestátní neziskové organizace⁴⁵
  - různé granty a dotační programy českých a zahraničních fondů, nadačních společností, krajů, obcí, soukromé zdroje atd.

---

⁴¹ Magistrát hl. m. Prahy a Integrované centrum Praha, o. p. s. *Koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců: „Praha – metropole všech“* [online]. 2014 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: http://www.praha.eu/public/1e/ad/85/2181317_660642_Koncepce_HMP_pro_oblast_integrace_cizincu.pdf

⁴² Tamtéž

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ Finanční mechanismus EHP, Norska [online]. <https://www.eeagrants.cz/>

⁴⁵ Fond pro nestátní neziskové organizace [online]. <https://www.fondnno.cz>

Pro rychlou orientaci v problematice jsou vzhledem k velkému počtu zdrojů použitelných na financování projektů integrace cizinců v následujících podkapitolách vybrány a popsány hlavní zdroje podrobněji.

2.1.1 Státní zdroje financování

Finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu na realizaci integračních opatření a na projekty zaměřené na cizince zůstávají již od r. 2006 víceméně neměnné – každý rok vláda pro tyto účely alokovala přibližně 25 mil. Kč, nicméně, v roce 2016 byla tato částka navýšena, a to z důvodu změny migrační situace v Evropě a snížení finančního objemu pomoci pocházející z Evropských fondů.⁴⁶

V České republice financují a podporují jednotlivá ministerstva různé projekty a iniciativy zaměřené na integraci a vzdělávání cizinců:

- Ministerstvo vnitra České republiky vyhláší dotační a grantová řízení pro neziskový sektor a obce a aktuální výzvy lze najít přímo na webových stránkách ministerstva v sekci „Národní dotační titul – cizinci“⁴⁷;
- Ministerstvo kultury financuje fungování otevřené online platformy pro nestátní, neziskové organizace a jejich aktivity v oblasti kultury a vzdělávání cizinců. Tato platforma nese jméno „Mezikulturní dialog“ a více informací je uvedeno přímo na jejích webových stránkách⁴⁸;
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy rovněž podporuje neziskové organizace a školy, projekty vzdělávání a integrace cizinců formou dotací. Tato podpora probíhá v rámci dotačního programu „Podpora aktivit integrace cizinců na území ČR“ (aktuální program na rok 2018) a v rámci rozvojového programu „Podpora vzdělávání

---

⁴⁶ Vláda České republiky: *USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 18. ledna 2016 č. 26: Aktualizovaná „Koncepte integrace cizinců – Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepte integrace cizinců v roce 2016* [online]. 2016, 40 str. [cit. 2018-01-10]. ISSN ISBN 978-80-254-8194-3. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

⁴⁷ Ministerstvo vnitra ČR: *Národní dotační titul – cizinci* [online]. <http://www.mvcr.cz/dotace-a-granty.aspx>

⁴⁸ Mezikulturní dialog [online]. <http://www.mezikulturnidialog.cz>

- cizinců ve školách”, které jsou k nahlédnutí na stránkách MŠMT.⁴⁹ Kromě toho přerozdělovává MŠMT prostředky i v rámci řady dalších rozvojových programů⁵⁰;
- Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje dotace na podporu integrace cizinců, respektive na podporu cílových skupin, mezi nimiž jsou také cizinci a azylanti. Prostředky se přerozdělují prostřednictvím dotací na sociální služby a prostřednictvím dotací na sociální práce a to zejména přes krajské rozpočty^{51 52} Dále se MPSV aktivně podílí na projektech zaměřených na podporu legální migrace a integrace cizinců;
  - Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace, dostupná na stránkách Ministerstva vnitra, obsahuje každoročně vydávaný přehled projektů realizovaných v rámci integrace cizinců a řízení migračních toků.⁵³

Pro rok 2016 byla ze státního rozpočtu České republiky na podporu integrace cizinců stanovena částka 54 290 290 Kč. Kromě toho vyčlenily jednotlivé resorty ze svého rozpočtu další finanční zdroje na podporu integrace cizinců v rámci gesce příslušného resortu. Rozdělení finančních prostředků za jednotlivé resorty bylo v roce 2016 následující:

- a) Ministerstvo vnitra - 40 610 290 Kč,
- b) Ministerstvo kultury - 230 000 Kč,
- c) Ministerstvo práce a sociálních věcí - 200 000 Kč,
- d) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy - 13 000 000 Kč,
- e) Český statistický úřad - 250 000 Kč,
- f) Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo průmyslu a obchodu nenárokují žádné prostředky.⁵⁴

---

⁴⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Podpora aktivit integrace cizinců na území ČR* [online].

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/dotace-a-granty-1>

⁵⁰ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/dotace-granty-1>

⁵¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. <https://www.mpsv.cz/cs/740>

⁵² Ministerstvo práce a sociálních věcí [online] <https://www.mpsv.cz/cs/21249>

⁵³ Ministerstvo vnitra: *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace* [online] <http://www.mvcr.cz/clanek/migrační-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

⁵⁴ Vláda České republiky: *USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 18. ledna 2016 č. 26: Aktualizovaná „Konceptce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Konceptce integrace cizinců v roce 2016* [online]. 2016, 40 [cit. 2018-01-10]. ISSN ISBN 978-80-254-8194-3. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

2.1.2 Fondy EU

Řada integračních projektů realizovaných na území České republiky je spolufinancována také ze zdrojů Evropských fondů (Evropský sociální fond, Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí, Fond pro vnitřní bezpečnost).⁵⁵

V roce 2015 vznikl také nově Azylový, migrační a integrační fond – AMIF, jehož dotační výzvy se vyhláší na stránkách Ministerstva vnitra.^{56 57}

Azylový, migrační a integrační fond (AMIF) v programovacím období 2014-2020

Obecný program „Solidarita a řízení migračních toků“ je v programovém období 2014-2020 nahrazen novou strukturou, pro kterou se již tento název nepoužívá. Ve věcné rovině převzal AMIF většinu témat z fondů ENF, EIF a EUF. Z nařízení ustavujících AMIF vyplývají čtyři hlavní (specifické) cíle: azylová politika, integrace, zajištění návratů a solidarita.

Bližší informace jsou dostupné na stránkách Ministerstva vnitra⁵⁸.

Evropský sociální fond (ESF) v programovacím období 2014-2020

Evropský sociální fond má v programovacím období 2014-2020 tři hlavní operační programy (dále jen OP):

- OP Zaměstnanost (OPZ) - řídicím orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí;
- OP Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) - řídicím orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;
- OP Praha – pól růstu - řídicím orgánem je hl. m. Praha.

Výzvy zaměřené přímo na podporu a vzdělávání cizinců jsou otevřené, takové výzvy jsou například v OP Praha – pól růstu: Inkluze a multikulturní vzdělávání (vztahuje se na

---

⁵⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. *INTEGRACE CIZINCŮ V ČR: Možnosti financování* [online]. 2015 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <http://cizinci.cz/cs/2024-moznosti-financovani>

⁵⁶ Ministerstvo vnitra České republiky: *Dotační výzvy* [online]. <http://cizinci.cz/cs/2364-dotačni-vyzvy>

⁵⁷ Ministerstvo vnitra České republiky: *Dotační titul cizinci* [online]. <http://www.mvcr.cz/clanek/narodni-dotačni-titul-cizinci.aspx>

⁵⁸ <http://www.mvcr.cz/fondy-eu-v-oblasti-vnitřních-vecí-amif-a-isf.aspx>

děti s OMJ), Posílení kapacit pro interkulturní vzdělávání, Zvýšení kvality vzdělávání prostřednictvím posílení inkluze v multikulturní společnosti aj.⁵⁹

Jak lze z předchozích dvou podkapitol a stručného popisu možných zdrojů financování a podpory projektů na začleňování a vzdělávání cizinců usoudit, jejich počet a variabilita zcela odpovídá současné situaci zvyšujícího se počtu cizinců a dětí-cizinců na území České republiky.

2.2. Arteterapie jako nástroj vzdělávání a integraci cizinců

Tato podkapitola stručně popisuje techniku arteterapie jako vzdělávacího a terapeutického nástroje, který autorka práce zvolila jako vhodný nástroj pro práci s dětmi-cizinci při jejich přípravě na integraci do české společnosti a zbavení se stresu a stavu úzkosti u této skupiny dětí.

Dítě-cizinec čelí při vstupu do nové země nejednoduché výzvě: musí si vyložit a správně pochopit životní pravidla nové kultury, vybudovat si rovnováhu mezi těmito novými pravidly a svými vlastními kulturními hodnotami a vytvořit si novou identitu. Ve skutečnosti se jedná o dítě, které má specifické potřeby ve vzdělávání a proto je u něj vyžadována cílená psychologická a pedagogická podpora. Navíc, mluvíme-li o nezletilých bez doprovodu, jejich duševní a emoční stav je zpravidla charakterizován zažitým traumatem a kromě tlumočnicka, metod neverbální komunikace a zvýšeného počtu hodin českého jazyka takové dítě potřebuje především empatii, individuální citlivý přístup a péči.⁶⁰

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, nezletilí bez doprovodu jsou umístováni do Zařízení pro děti-cizince, kde je jim ze strany sociálních pracovníků a pedagogů věnována všestranná péče, která je zaměřena vedle přímého zabezpečení potřeb dítěte i na komplexní diagnostiku jeho současného psychického stavu. Pro každé dítě je pak vypracováván individuální rozvojový a vzdělávací program. Tyto dokumenty jsou pak bází pro začleňování dětí do českého vzdělávacího systému a české společnosti

---

⁵⁹ OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA – PÓL RŮSTU ČR: Výzvy [online]. [cit. 2018-01-10]. Dostupné z:

<http://penizeproprahu.cz/vyzvy/>

⁶⁰ HANYŠOVÁ, Jitka. Nejsi na to sám aneb První krůčky arteterapie s dětmi cizinci. In: *Časopis Arteterapie*, str. 105-109. ISSN 1214-4460.

jako takové. Vysoká pozornost je také věnována aktivitám v rámci přípravy dítěte na odchod ze zařízení.⁶¹

Několik nedávných výzkumů však prokázalo, že potřeby takto opatrovaných dětí nejsou zcela naplňovány a vzdělávací a volnočasové aktivity nabízené zařízeními nejsou představovány v dostatečném počtu a variabilitě. I zde je proto prostor pro zakomponování dalších zájmových a vzdělávacích aktivit zaměřených na osobnostní rozvoj a integraci dětí.^{62,63}

Česká asociace arteterapeutů je profesním sdružením, které je zároveň otevřené i všem zájemcům o tento obor. Arteterapii lze definovat následovně *“arteterapie je léčebný postup, který využívá výtvarného projevu jako hlavního prostředku poznání a ovlivnění lidské psychiky a mezilidských vztahů. Jde o tvořivou činnost s výtvarným materiálem. Je možné také rozlišovat arteterapii (léčbu) od artefiletiky (vzdělávání a výchova prostřednictvím výtvarných prvků).”*⁶⁴

Popis této techniky a její účinnosti při práci s cizinci, bude doprovázen krátkým uvedením potřeb dětí-cizinců, a to zvláště nezletilých cizinců bez doprovodu, a prozkoumáním, jak tyto potřeby mohou být pomocí arteterapie naplněny.

Zvláštní vzdělávací potřeby dětí-cizinců

Úspěšná sociokulturní adaptace je nepředstavitelná bez toho, aby si dítě osvojilo, převzalo a pochopilo hodnoty a normy hostitelské společnosti. Podle řady autorů⁶⁵, důležitým kritériem pro úspěšnou adaptaci cizinců, není odmítání vlastních kulturních hodnot a úplné přijetí hodnot jiného kulturního prostředí (asimilace), nýbrž spojení a propojení různých hodnot tak, aby si mohl jedinec poté, co si osvojí nová pravidla, hodnoty a normy, zachovat vlastní tvář a identitu.

Práce s dětmi-cizinci může být produktivnější, bude-li zahrnovat dva faktory: faktor integrační, t.j. zaměřený na rozvoj společných pravidel a norem a faktor

---

⁶¹ Evropská migrační síť a Ministerstvo vnitra České republiky. *EMN STUDY 2014: Policies, practices and data on unaccompanied minors in 2014* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://www.emncz.eu/files/books/98.pdf>

⁶² VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Zařízení pro děti-cizince „permon“: situace dětí a posouzení přiměřenosti služeb* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/28129/>

⁶³ Veřejný ochránce práv. *ZPRÁVA Z NÁVŠTĚVY ZAŘÍZENÍ* [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zarizeni-pro-deti/sankce-permon/>

⁶⁴ Česká arteterapeutická asociace [online]. 2018 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <https://www.arteterapie.cz/>

⁶⁵ SOLDATOVA, G.U., A.V. MAKARCHUK a A.B. PANTELEEV. *Kompleksnaya programma sotsiokulturnoy adaptatsii detey iz semey migrantov v polikulturnom obrazovatelnom prostranstve*. Spb., 2008.

inkluzivní, t.j. osobnostní, zaměřený na individuální přístup a asistenci.⁶⁶ Jak se dozvíme v následujících podkapitolách při rozboru příkladů úspěšných projektů, techniky arteterapie zohledňují oba tyto faktory.

Nicméně je důležité zmínit, že děti-cizinci co do počtu charakteristik - jazyk, náboženství, propast mezi hostitelskou a mateřskou (původní, vlastní) kulturou, sociální postavení aj. - netvoří homogenní skupinu. Specifika jejich vzdělávacích potřeb jsou proto také určena řadou dalších faktorů jako je například mateřský jazyk, životní historie a současná situace, předchozí vzdělávací zkušenosti v zemi původu aj.

Systém, který navrhla paní Chibisova Marina⁶⁷ pomáhá určit specifické potřeby každého dítěte a vypracová strategii pro podporu jeho rozvoje a adaptace. Specifické vzdělávací potřeby dětí-cizinců mohou podle ní souviset s pěti skupinami charakteristik: jazyk, základní znalosti, emoční stav, sociální dovednosti, kulturní pravidla a normy. První tři skupiny vzdělávacích potřeb lze obecně rozpoznat mnohem snadněji a mohou být identifikovány ve fázi přijetí dítěte do vzdělávací instituce, poslední dvě skupiny se zpravidla projevují až později během podrobnější studie dítěte.

V následujících odstavcích zanalyzujeme každou skupinu specifických vzdělávacích potřeb a následně určíme, jak můžeme na tyto výzvy co nejlépe zareagovat arteterapeutickými technikami.

Jazyk

Při integraci dětí-cizinců je nutné rozvíjet dvě důležité funkce českého jazyka. Zaprvé je jazyk prostředkem komunikace, zajišťuje interakci se spolužáky a učiteli. Zadruhé je jazyk základním nástrojem vzdělávacích aktivit, ovlivňuje jejich průběh a tempo. Konkrétní problémy se kterými se setkává dítě-cizinec, nastávají, když jeden z jazyků, které dítě ovládá, je spojen pouze s určitou sociální situací a pro dítě je nutné změnit rozsah jeho použití.

---

⁶⁶ CHIBISOVA, Marina. *Obrazovanie detey-migrantov: ponyat i nauchit. In: Inklyuzivnoe obrazovanie* [online]. Moskva: Klassnoye rukovodstvo i vospitanie shkolnikov, 2015 [cit. 2018-01-15]. ISBN 978-5-9667-0788-0. Dostupné z: <http://59313.edusite.ru/DswMedia/inklobrazovanie.pdf>

⁶⁷ Tamtéž

Zařízení pro děti-cizince klade vysoký důraz na výuku češtiny⁶⁸. Klientům je poskytována výuka českého jazyka ve škole při zařízení ve zvýšeném hodinovém rozsahu a navíc jsou dle potřeby sjednávány hodiny češtiny v rámci doplňkových a individuálních kurzů. I přesto tento směr vzdělávání a rozvoje nezletilých bez doprovodu není v rámci arteterapie tím prioritním, bude součástí vypracovaného projektu - komunikace mezi pedagogy a členy skupiny bude probíhat v češtině.

Všeobecné znalosti a dovednosti

Pokud dítě-cizinec dříve navštěvovalo školu v jiném státě, existuje pravděpodobnost, že jak studijní plán, tak i obsah některých předmětů se výrazně liší od těch nabízených v českých školách. Pro děti předškolního věku nejsou úroveň znalostí nebo rozdíly ve studijních programech tak důležité jako pro děti školního věku. Je však důležité, aby měly všeobecné povědomí, znalost folklóru, pohádek a her, stejně jako i prvků moderní dětské subkultury.

V Zařízení pro děti-cizince se vyučují kromě českého jazyka také různé předměty v rámci přípravy dětí na další vyučování na českých školách. Ideální projekt na podporu integrace by tedy měl rozšířit výběr vzdělávacích a rozvojových nástrojů k dispozici školy a samotných dětí.

Emoční stav

Analýza emočního stavu ukazuje, že děti-cizinci často vykazují nedůvěru a tendenci k izolaci. Pakliže dítě, a to zejména dítě bez doprovodu, zažilo přestěhování do jiné země, může prožívat psychické trauma různé míry závažnosti. V některých případech mohou tyto děti mít také silné emocionální reakce spojené s nenaplněním potřebami uznání. Situace neúspěchu nebo obtíže s adaptací pak mohou vést k neadekvátním ochranným reakcím jako odpor či agrese.

V takto náročných případech, kdy se dítě nachází v situaci citových obtíží, je významným zdrojem podpory dítěte individuální práce s psychologem a systém doplňkového zájmového a neformálního vzdělávání, kterým mohou být právě techniky arteterapie.

---

⁶⁸ Evropská migrační síť a Ministerstvo vnitra České republiky. *EMN STUDY 2014: Policies, practices and data on unaccompanied minors in 2014* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://www.emncz.eu/files/books/98.pdf>

Podle paní Lyudmily Lebedevy je arteterapie jedním z ústředních psychoterapeutických směrů, který zahrnuje terapeutické, nápravné a rehabilitační nástroje práce.⁶⁹ Metody arteterapie zahrnují kreslení, sochařství, hudbu, modelování, zpěv, tanec atd. Hlavní rozdíl mezi arteterapií a jinými typy terapeutických postupů je použití neverbální komunikace jako hlavního mechanismu pro sdělování informací. Jeho základ tvoří praktická cvičení, která pomáhají jednotlivci najít odpovědi na všechny druhy otázek, vyrovnat se s interními inhibičními faktory a překonat strachy. Cvičení v arteterapeutické praxi jsou druhem nástroje, který umožňuje prozkoumat myšlenky, předešlé události, pocity, rozvíjet mezilidské vztahy a dovednosti, zvyšovat sebevědomí a důvěru ve své síly a především vytvářet nový, úspěšnější obraz sebe sama. Arteterapie může přes překonání vnitřních problémů a konfliktů přispět k rozvoji harmoničtějšího postoje dítěte vůči okolnímu světu, a tím zakládá i blahodárnou půdu pro individuální a společný vývoj socializačních, adaptačních a intergačních strategií chování.⁷⁰

Sociální dovednosti

V této oblasti lze identifikovat dvě typické skupiny problémů. První z nich se vztahuje k nedostatku (nezformovanosti) sociálních dovedností potřebných pro úspěšné učení se a socializaci (například dítě nikdy nestudovalo nebo nepracovalo ve skupině). Druhá skupina se týká přítomnosti sociálních dovedností, které se liší od těch běžně potřebných v hostitelské zemi (například jakýkoliv konflikt se spolužáky byl dříve vyřešen jedním z členů rodiny, dítě neumí řešit konflikty svým vlastním jednáním). Složitost této situace je v tom, že vysvětlení není dostačující a je potřeba se naučit novému typu chování.

Pro formování sociálních dovedností hrají velice důležitou roli mimoškolní, neformální a zájmové vzdělávací aktivity, v našem případě – arteterapie.

Kulturní pravidla a normy

Specifické vzdělávací potřeby tohoto typu jsou spojeny s odlišnými kulturními normami, zvyky a pravidly z předchozího a současného okolí dítěte.

---

⁶⁹ LEBEDEVÁ, Lyudmila. *Praktika art-terapii. Podhody, diagnostika, sistema zanyatiy*. Sankt-Peterburg: Rech', 2007. ISBN 5-9268-0163-X.

⁷⁰ Tamtéž

Ocitne-li se dítě-cizinec v novém vzdělávacím prostředí, znamená to pro něj v první řadě, že si bude potřeba osvojit nový systém pravidel. Složitost situace však spočívá v tom, že ve většině případů jsou tato pravidla pro učitele samozřejmostí. Pro dítě samotné je ale situace mnohem složitější: nová pravidla a normy mohou být neočividné, nejasné a mohou se výrazně lišit od těch přijatých v jeho vlastní rodině a kultuře. Vzdělávací potřeby této skupiny mají proto tendenci být obtížně zjistitelné a vyžadují důkladnou a komplexní práci.

V dalších podkapitolách jsou uvedeny příklady 2 úspěšných projektů zaměřených na integraci dětí-cizinců (nezletilých bez doprovodu a děti-cizinců z migračních rodin) do hostitelské společnosti pomocí technik arteterapie realizované v Rusku a v Německu.

2.2.1. Projekt č.1: migranti z Afghánistánu v Rusku⁷¹

První příklad úspěšného arteterapeutického projektu, který zde bude popsán, je dvoufázový projekt pro děti-cizince uskutečněný v Rusku v letech 1999-2001. Tento projekt se skládal ze dvou etap:

1. První etapou byla experimentální srovnávací a diagnostická studie existence pocitu strachu u dětí-cizinců. Studie se vztahovala na děti-cizince z Afghánistánu - uprchlíky dočasně umístěné v ubytovacím středisku v městečku Zelenogradsky a v Moskvě; na děti, občany Ruské Federace, nuceně vysídlené ze Střední Asie a Čečenska a dočasně umístěné v ubytovacím středisku "Serebreniki" (oblast poblíž města Tver) a v Moskvě; na děti, občany Ruské Federace dlouhodobě žijící na území Moskvy (žáci 2.-4. stupně základních škol). Celkový počet zúčastněných dětí (ve věku od 7 do 10 let) činil 160 osob;
2. Druhou etapou byla realizace korekčního programu zaměřeného na snížení pocitu strachu a úzkosti na základě promítání obrazů tradiční kultury pomocí použití mechanismu identifikace-izolace a na základě vybudování a podpory integračních strategií chování u dětí-cizinců. Do korekčního programu bylo zahrnuto 28 dětí-cizinců z Afghánistánu: 14 dětí patřilo do experimentální skupiny a 14 dětí patřilo do kontrolní skupiny. Každá skupina se pak sestavovala z 10 chlapců a 4 dívek. Program

---

⁷¹ KHUKHLAEV, Oleg E. *Osobnosti sodержaniya straha u detey vynuždennyh migrantov*, 218 str.: Na materiale issledovaniya detey-bezhtsevev 7-10 let. Moskva, 2001. Disertační práce. RGB OD, 61:02-19/62-6

se skládal ze 3 částí: první etapou byl diagnostický test uskutečněný v obou skupinách v září roku 1999, na základě kterého byl pak vyvinut návrh korekčního programu, následná realizace korekčního programu probíhala od října roku 2000 po dobu 2 měsíců a závěrem projektu bylo provedení opakovaného diagnostického testu v obou skupinách v únoru roku 2001.

Na základě analýzy údajů vyplývajících ze studie byla jako vhodný psycho-korekční nástroj a jádro korekčního programu vybrána herní terapie. Při vypracovávání následného plánu programu se autoři spoléhali na názory mnoha vědců (A.I. Zacharova, M. Kleina, V.S. Mukhina, A. Freuda), kteří považují arteterapii, a to herní terapii, za jeden z nejlepších způsobů psychologické pomoci dětem s vysokým stupněm strachu a za trefnou přípravu na integraci do společnosti. Organizační formou herní terapie je psychologický trénink (A.E. Druzhinin, I.V. Dubrovin, Kovalev G.A.) a skupinová psychokorekce, založená na herních výcvikových metodách, se úspěšně používá v práci s emočně problematickými dětmi ve věku 6-12 let.⁷²

Pro konsolidaci výsledků a zmírnění stavu stresu byly kromě herní terapie také využity vizuální umělecko-terapeutické metody práce (kreslení, malování, různé druhy výtvarné terapie) na konci každé lekce.

Vypracovaný program v úplném závěru sestával z osmi lekcí, probíhajících jednou za týden po dobu 2 měsíců. Každá lekce trvala jednu až dvě hodiny a skupina se skládá ze 14 dětí ve věku 6-9 let.

Analýza získaných výsledků z korekčního programu na základě porovnání údajů kontrolní a experimentální skupiny umožňuje vyvodit následující závěry:

Zprvé, u účastníků projektu z experimentální skupiny se významně snížila řada ukazatelů spojených s úzkostí, zatímco v kontrolní skupině se úroveň úzkosti u účastníků v průběhu času významně nezměnila.

Zadruhé, podle výsledků dvou diagnostických testů bylo zjištěno, že rovnováha identifikace - izolace v interakci s děsivými obrazy byla díky minulým

---

⁷² SOKOLOVA, Elena T. Model psihologicheskoy pomoschi vynyuzhdennym migrantam v kontexte problematiki nasiliya i rassstroistv samoidentichnosti. In: *Psihologii o migrantah i migratsii v Rossii*. Moskva: Smysl, 2001 [cit. 2017-11-10]. ISBN 5-89357-115-0.

psychotraumatickým situacím porušena a v důsledku realizovaného korekčního programu došlo k „změkčení“ destruktivních modelů chování a psychologické přípravě dětí pro adaptaci na životní podmínky nové společnosti.

Bylo také zjištěno, že korekční program ovlivňuje nejen úroveň samotné úzkosti, ale zvyšuje také povědomí dítě, a tudíž „zapíná“ psychologické mechanismy svépomocí. Absolvování programu tedy zapříčinilo pozorovatelné pozitivní změny chování.

2.2.2. Projekt č.2: integrace dětí z rodin migrantů v Německu⁷³

Stejně jako v mnoha západních zemích, i v Německu se problém integrace v souvislosti s růstem migračních proudů stává stále naléhavějším. Praktické řešení problému přizpůsobení cizinců novým sociokulturním podmínkám vyžaduje sjednocený přístup k integraci a úsilí různých odborníků: kulturologů, psychologů, pedagogů a sociálních pracovníků. V současné době jsou ale procesy integrace cizinců často spontánní a nesystématické.

Německo patří mezi evropské zemi s nejvyšším počtem cizinců a to jak v absolutním, tak i v procentuálním přepočtu. Cizinci zde tvoří zhruba 21,0 % všech obyvatel (údaje za rok 2015).⁷⁴

Podle průzkumu Federálního úřadu žijí v Německu asi 4 miliony muslimů, což je cca 4,6 % až 5,2 % z celkové populace.⁷⁵

Občané Německa, kteří jsou etnickými Turky nebo jsou turecko-kurdského původu si zpravidla zachovávají svůj mateřský jazyk, náboženství, tradice, hudbu a kulturu. Turecká komunita je jednou z nejméně integrovaných komunit v zemi, zejména kvůli obecně nízké úrovni vzdělanosti a často pouze základní znalosti německého jazyka. Populace s migračním a bez migračního pozadí se liší úrovní vzdělanosti, což potvrzuje

---

⁷³ GERBER, Maria N. a Svetlana V. SEMENOVA. Art therapy and sociocultural adaptation of teenagers from migrant families. *Bulletin of Saint Petersburg State University of Culture and Arts*. 2017(2(31), 83-87. ISSN 2220-3044. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/art-terapiya-v-sotsiokulturnoy-adaptatsii-podrostkov-iz-semey-migrantov>

⁷⁴ STATISTISCHES BUNDESAMT. *Bevölkerung mit Migrations-hinter-grund auf Rekord-niveau: Pressemitteilung vom 16. September 2016 – 327/16* [online]. 2016 [cit. 2017-11-10]. Dostupné z:

https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/09/PD16_327_122pdf.pdf?__blob=publicationFile

⁷⁵ HAUG, Sonja, Stephanie MÜSSIG a Anja STICHS. *Muslimisches Leben in Deutschland: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* [online]. 2009 [cit. 2017-11-10]. ISBN 978-3-9812115-1-1. Dostupné z:

https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/09/PD16_327_122pdf.pdf?__blob=publicationFile

studie týkající se mladých lidí ve věku 25 až 35 let. Populaci s migračním pozadím se rozumí druhá a třetí generace cizinců (migrantů). Lidé s migračním pozadím často nedokončí školu nebo dokončí pouze první stupeň střední školy, neabsolvují odborné školy a s třikrát vyšší pravděpodobností zkončí bez povolání.⁷⁶

Podle Federálního statistického úřadu má 58 % školáků v Německu migrační pozadí a i za příznivých podmínek je pro ně adaptace na nové společensko-kulturní prostředí obtížná a stresující. Děti a vnuci přistěhovalců se tak ocítají mezi kulturním a společenským zázemím rodičů a hodnotami a požadavky společnosti německé a evropské kultury. Velmi často tento druh konfrontace či duality vede ke střetu a protikladům, vnitřním konfliktům, které pak vedou ke společenské izolaci a agresi. Psychologové a sociální pracovníci poznamenali, že kriminalita, projevy agrese a kruté chování dospívajících nabývají v poslední době na obrátky.⁷⁷ Je proto vidět, nakolik je potřeba reagovat na takové výzvy akutní.

Projekt realizovaný v Německu představuje pozitivní zkušenost s vývojem a testováním inovačního programu umělecko-terapeutické práce s dětmi-cizinci zaměřený na zvýšení sociálně-kulturní adaptace.

Hlavním cílem arteterapeutického programu byla v tomto případě úprava nekonstruktivních strategií sociokulturní adaptace u dospívajících cizinců. Projektu se zúčastnily děti-cizinci ve věku 16-18 let. Hlavním rysem této cílové skupiny byla příslušnost ke kulturní vrstvě odlišné od té evropské (všechny děti byli z tureckých a arabských rodin).

Hlavní metody a techniky, které byly použity v projektu:

Performance - je považována za jednu z avantgardních moderních výtvarných metod, která se blíží divadelnímu představení.

Diskuse - tato forma práce byla použita při společné diskusi o složitých otázkách nebo o situacích, což umožnilo objasnění nebo změnu názorů, pozicí a postojů členů skupiny v procesu přímé komunikace.

---

⁷⁶ STATISTISCHES BUNDESAMT. *Bevölkerung mit Migrations-hinter-grund auf Rekord-niveau: Pressemitteilung vom 16. September 2016 – 327/16* [online]. 2016 [cit. 2017-11-10]. Dostupné z:

https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/09/PD16_327_122pdf.pdf?__blob=publicationFile

⁷⁷ UYSAL B., LINK E., WEISS M. Migrationshintergrund und Jugendkriminalität. In: REINECKE J., STEMMLER M., WITTENBERG J.: *Devianz und Delinquenz im Kindes- und Jugendalter*. Springer VS, Wiesbaden, 2016. ISBN 978-3-658-08135-5

Hry - byly použity jako způsob překonání stavu uzavřenosti a k uvolnění napětí účastníků, byly nastaveny jako podmínka pro odstranění "psychologické obrany" a v budoucnu mohou být dětmi využity jako způsob hereckého jednání.

Pro posouzení efektivnosti realizovaného programu byla před a po realizaci programu provedena komparativní analýza dat diagnostického průzkumu. Pro vyhodnocení strategie sociokulturní integrace byl použit dotazník „Strategie adaptace“, založený na myšlenkách D. Berryho.⁷⁸

Získané údaje byly považovány za kritérium pro posouzení adaptačního potenciálu dětí. Pro vývoj psychoterapeutického programu bylo důležité identifikovat jednotlivé psychologické rysy účastníků, a to jak v procesu psychodiagnostiky, tak i ve všech fázích realizace programu. Přitom byly použity dvě metody, metoda pozorování a metoda odborných hodnocení.

Porovnávání výsledků diagnostického vyšetření před a po realizaci programu ukázalo, že projevy separatismu a marginálního syndromu se před zahájením práce v chování dětí jasně projevují. Děti-cizinci měly tendenci zachovávat své kulturní rysy nebo se nacházely v situaci nejistoty: neidentifikovaly se ani s jednou z kultur. Závažnost těchto extrémně negativních trendů byla výrazně snížena v důsledku provedených arteterapeutických lekcí a jejich naklonění směrem k integraci se mírně zvýšilo. Výsledky kvalitativní analýzy (pozorování) potvrdily pozitivní změny v chování, a tedy i ve vnitřních osobních nastaveních dětí. Jejich postoje vůči zástupcům jiných kultur všeobecně a zejména vůči německé kultuře se změnily a zvýšila se také jejich úroveň tolerance. Celkově se v chování účastníků projektu projevy integrační strategie staly zřejmými a výraznějšími.

Výsledky kvantitativní a kvalitativní analýzy dat před a po realizaci programu arteterapie svědčí o účinnosti práce, která byla provedena pro korekci adaptačních strategií. Kromě toho, účast na projektu přispěla ke zlepšení sebehodnocení, snížení fyzických projevů agrese a nepřátelství zúčastněných. Byl také zaznamenán významný pokles negativních adaptačních strategií a vznik ochoty přijmout odlišnou kulturu, dále

---

⁷⁸ BERRY, J.W. a U. KIM. Acculturation and mental health. In: DASEN, P.R.; J.W. BERRY a N SARTORIUS. *Cross-cultural research and methodology series, Vol. 10.: Health and cross-cultural psychology: Toward applications*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1988, (str. 207-236)

se upřednostňovaly způsoby chování konstruktivnější a vhodnější pro sociokulturní adaptaci. Vzhledem k tomu, že strategie mezikulturní adaptace dětí-cizinců je důležitým kritériem pro posouzení integračního potenciálu dětí obecně, lze obecně hovořit o účinném programu sociokulturní adaptace.

Závěr

Pestrá škála nástrojů arteterapie (herní terapie, kreslení, malování, performance, divadelní terapie, hudební terapie atd.) umožňuje pedagogům, sociálním pracovníkům a arteterapeutem vybrat si vhodnou metodu práce s dětmi různých věkových a etnických skupin.

Na základě výsledků výše zmíněných projektů a řady jiných projektů uskutečněných v různých obdobích^{79 80 81}, můžeme dojít k tomu, že

1. Arteterapie je vhodná pro různé věkové skupiny lidí: jak se ukázalo v obou výše zmíněných projektech, arteterapie měla pozitivní účinky u obou skupin dětí-cizinců (6-10 let a 12-18 let);
2. Jakýkoli nástroj arteterapie může být efektivní: v prvním projektu byla zvolena herní terapie spolu s výtvarným uměním, v druhém projektu pak byla použita terapie divadelní a performance. V obou případech bylo dosaženo pozitivních účinků;
3. Nástroje arteterapie jsou univerzální a nevyžadují od účastníků (dětí) žádné předchozí zkušenosti. Pokud pedagog ovládá tyto techniky a umí je použít efektivně, pozitivní výsledky se vyskytnou i u dítěte, které například nikdy předtím nekreslilo;
4. Arteterapie pomáhá řešit problémy jak na osobnostní (zbavení se strachů, stavů úzkosti, stresu) tak i na společenské úrovni (přeměna negativních strategií chování na integrační, rozvoj socializačních schopností - což lze vnímat jako následek řešení vnitřních problémů).

---

⁷⁹ ZEMKOVÁ, Šárka. Aktivační arteterapie u seniorů. 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu (FTVS).

⁸⁰ KULHAVÁ, Marcela. Arteterapie s dětmi s těžkými poruchami chování. 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

⁸¹ KOUBSKÁ, Patricie. Využití prvků arteterapie u žáků ve střední speciální škole (praktické). Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky. Vedoucí práce Valešová Malecová, Barbara

5. Arteterapie je způsobem, jak najít k dítěti cestu a pomoci mu v jeho dalším rozvoji.

Autorka práce vidí při práci s dětmi-cizinci v arteterapii a ve využití jejích metod, technik a nástrojů zaměřených na zvládnutí a překonání vnitřních konfliktů vyplývajících z traumatizujících okamžiků, které dítě zažilo v minulosti, a následně i při přípravě dětí na intergaci a začleňování do české společnosti velký potenciál.

3. Tvorba a řízení projektu

Tato kapitola se zaměřuje na samotné projektové řízení a je zde uveden popis různých fází a činnosti v rámci projektové řízení: stanovení cílů projektu, vytvoření harmonogramu projektu, řízení rizik a další aktivity a procesy spojené s tvorbou projektu, jeho realizací a ukončením, a to v souladu s podmínkami podávání projektových žádosti o dotaci do Evropských strukturálních fondů.

Projekt je klíčovým pojmem v rámci projektového řízení, ale zatím neexistuje zcela jednoznačná definice obsahující všechny jeho části a aspekty. Uvedme 4 následující definice za účelem co nejkomplexnějšího a nejširšího pojetí obsahu pojmu „projekt“:

- Definice podle České státní normy ISO 10006 1 „Směrnice jakosti v managementu projektu“: *„Projekt je jedinečný proces, sestávající z řady koordinovaných a řízených činností s daty zahájení a ukončení, prováděný pro dosažení předem stanoveného cíle, který vyhovuje specifickým požadavkům, včetně omezení daných časem, náklady a zdroji.“*
- Definice podle IPMA (International Project Management Association): *„Projekt je dočasné úsilí s cílem vytvořit unikátní produkt nebo službu“. Podle této definice projekt charakterizuje cíl - nový produkt/služba, časové omezení a vynaložení úsilí (lidských zdrojů, výrobních kapacit, peněz atd.).“⁸²*
- Definice dle metodiky PRINCE2: *„Projekt je způsob řešení komplexní problematiky, která nebyla doposud řešena. Na této úrovni jsou pak monitorovány komplexní procesy a aktivity/výstupy jsou převáděny do podoby rutinních procesů. Na dobu existence, fungování projektu, je zřízena dočasná organizační struktura (vedoucí projektu, členové projektového týmu), která je s ukončením projektu zrušena.“⁸³*
- Definice dle PMI (Project Management Institute): *„Projekt je dočasné úsilí vynakládané k vytvoření jedinečného produktu nebo služby“.⁸⁴*

---

⁸² DOLEŽAL, Jan, MÁCHAL, Pavel, LACKO, Branislav a kolektiv: *Projektový management podle IPMA*, Grada Publishing, Praha 2009, ISBN 978-80-247-2848-3

⁸³ ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

⁸⁴ ROP Jihovýchod, Kraj Vysočina a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Školení - projektové řízení v dotacích pro pokročilé* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: http://m.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4066156

Dále je také nutné vymezit klíčové rysy projektu. Jedná se o základní charakteristiky, které se vyskytují ve všech definicích a metodikách. Projekt by tedy měl vycházet z následujících předpokladů:

1. Má definovaný výsledek.
2. Je časově ohraničen.
3. Má definovaný rozpočet.
4. Je jedinečný.
5. Je plánovaný, prováděný a řízený.⁸⁵

Tato základní pravidla je možné ještě více specifikovat do konkrétních doporučení, která by pro projekt měla platit.

Než se rozhodneme začít zpracovávat projektovou žádost, musíme se zorientovat v programových dokumentech a určit, kdo může být žadatelem, o kolik může žádat (maximální a minimální výše dotace), na jaké aktivity může být dotace poskytnuta (cíl programu, prioritní osa programu, aktivity a oprávněné náklady), jakou částku může žadatel dostat (zdroje financování), kdy a jakým způsobem bude projekt financován (způsob financování), jaké jsou povinnosti žadatele (příručka pro žadatele a příjemce je součástí dokumentace), kde může být projekt realizován (územní alokace projektu).

3.1 Stanovení cílů projektu

Cíl projektu by měl být přesně a jasně definován a pro zajištění kvality výstupů projektu je také nutné určit minimální požadovanou kvalitu včetně cílových ukazatelů kvality. Průběhu realizace projektu je nezbytné pravidelně kontrolovat a zajišťovat případná nápravná opatření, pomocí kterých může být zajištěno dosažení stanovené úrovně kvality.⁸⁶

Dobře zvolený cíl je klíčovým aspektem pro úspěšnou realizaci projektu a proto při stanovení cíle je potřeba postupovat systematicky: musíme vědět, co chceme realizací projektu dosáhnout, zda jsme schopni tohoto cíle dosáhnout a kdy ho máme dosáhnout.

---

⁸⁵ ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

⁸⁶ Tamtéž

Závažným kritériem správně zvoleného cíle je jeho zhodnotitelnost. Tyto základní charakteristiky potřebujeme proto, aby bylo možné samotnou ideí projektu dále rozvíjet a zároveň, aby bylo možné v závěrečné fázi projektu posoudit, zda bylo stanoveného cíle dosaženo. Jednou z pomocných nástrojů pro formulaci cílů je metodika SMART, podle níž by projekt měl být:

- **Specific** - Specifický (konkrétní, srozumitelný, stimulující)
- **Measurable** - Měřitelný (cíl má definované ukazatele pro vyhodnocení úspěšnosti projektu)
- **Assignable** - Akceptovatelný (ztotožnění se s cílem, jsou splněny veškeré předpoklady a podmínky pro splnění cíle)
- **Realistic** - Dosažitelný/realistický (s ohledem na omezené zdroje, existující faktory a podmínky)
- **Time-limited** - Časově omezený (termín: začátek-konec)⁸⁷

3.2 Plánování projektu: harmonogram a rozpočet projektu

Harmonogram projektu představuje časovou souslednost jednotlivých etap a fází projektu (tedy všech kroků, činností, aktivit, dílčích úkolů apod.). Doba trvání projektu je zde zachycena ze dvou hledisek: kdy přesně budou jednotlivé kroky realizovány a jak dlouho bude trvat realizace jednotlivých kroků. Dokonalý harmonogram projektu by měl mít zdroje určené pro jednotlivé kroky, milníky a klíčové body projektu, srozumitelnou a jasnou formu a strukturu, která umožní rychlou orientaci, stanoveno jednotné časové měřítko (dny, týdny nebo měsíce), odpovědné osoby, dílčí výstupy každé etapy, časové informace nezbytné pro koordinaci aktivit, které bezprostředně souvisí s projektem.⁸⁸

Harmonogram představuje velice významný zdroj informací pro celý projektový tým, a proto je potřeba zajistit, aby byl srozumitelně sestaveny, jasný, stručný a přehledný. Z forem zpracování harmonogramu jsou využívány nejčastěji dvě formy: diagram a tabulky.⁸⁹ V projektu, který je vypracován autokou práce je využit slovný

---

⁸⁷ VOKÁL, Zdeněk a Radim ŠTORK. *Projektový management: „Inovace oboru vzdělávání Sociální práce na Vyšší odborné škole sociálně právní v Praze“* [online]. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní, 2013 [cit. 2018-01-10]. ISBN 978-80-87779-08-8

⁸⁸ ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

⁸⁹ Tamtéž

popis každé etapy projektu a podrobnější harmonogram s rozřazením činností a časových úseku je uveden v Logickém rámci projektu, který je k nahlédnutí v seznamu příloh.

Rozpočet obsahuje souhrnné vyjádření celkové částky na projekt a je jednou z nejdůležitějších složek plánování projektu. Rozpočet u projektových žádostí je zpravidla určen či omezen následujícími kritérii: vymezením způsobilých a nezpůsobilých výdajů, stanovením maximální a minimální výše způsobilých výdajů, finanční alokací vyhlášené výzvy v rámci programu, průměrnou výší rozpočtu dříve schválených projektů z předchozích kol výzvy, započítáním rezerv pro krizové financování, podílem spolufinancování atd., obvykle vyjádřené peněžními jednotkami.⁹⁰

Obecná struktura rozpočtu, pokud podmínky pro struktura nejsou stanoveny výzvou: Přímé náklady (práce, technologie, materiál, cestovné, pojištění apod.), Nepřímé náklady (provoz budov, daně a odvody apod.), Ostatní náklady (rezervy, provize apod.).⁹¹

V případě našeho projektu struktura rozpočtu, výše a složení nákladů jsou přesně určeny výzvou: jedná se o tzv. zjednodušený projekt, kde náklady jsou vykazovány zvolením vhodného počtu jednotek v rámci každé aktivity projektu, do kterých jsou započítány všechny související náklady. Podrobněji rozpočet projektu bude probrán v poslední části práce.

3.3 Rizika projektu

Analýza rizik je standardním oddílem základního dokumentu projektu zpracovaného při jeho přípravě. Nová rizika se však mohou objevit i v dalších etapách projektu. Cílem řízení rizik je podchytit rizika projektu, vyhodnotit pravděpodobnost jejich vzniku a závažnost dopadů, naplánovat akce směřující ke snížení pravděpodobnosti vzniku rizikové události a akce směřující ke zmírnění negativních dopadů rizikové události, pokud už nastane. V průběhu realizace projektu objektivně existují tendence k ovlivnění, resp. narušení jeho plánovaného průběhu.

---

⁹⁰ ROP Jihovýchod, Kraj Vysočina a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Školení - projektové řízení v dotacích pro pokročilé* [online]. [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: http://m.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4066156

⁹¹ ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

U většiny žádostí je také nutné skutečně definovat rizika projektu a zařadit je do projektové žádosti. Analýza případných rizik projektu zahrnuje identifikaci a kvantifikaci rizik (jaká rizika jsou s realizací projektu spojena), rozdělení rizik dle stupně závažnosti a definování způsobů řízení, eliminace a ošetření rizik. Rizika, u kterých je to možné, je potřeba zahrnout již do plánu projektu: zohlednit je v harmonogramu, rozpočtu, složení projektového týmu apod.⁹²

Při vypracování projektu pro děti-cizince se objevilo několik možných rizik, která byla zahrnuta do harmonogramu tak, aby větší časová rezerva sloužila garancí toho, že realizace projektu proběhne podle plánu. Podrobněji jednotlivá rizika a způsoby jejich eliminace či zmírnění dopadů jsou uvedeny v poslední části diplomové práce.

3.4 Metody hodnocení projektu

Jsou to metody, jak přehledně zmapovat a uvést záměry, očekávání projektů, příležitosti a rizika (hrozby) v souladu s výstupy projektu, zhodnotit veškeré relevantní aspekty projektu. Jednou z často používaných metod je SWOT analýza, která je „komplexní metodou kvalitativního vyhodnocení veškerých relevantních stránek projektu a současně jeho předkladatele (případně realizátora). Posuzuje jak faktory působící dovnitř (silné a slabé stránky), tak i zvnějšku (příležitosti a ohrožení).“⁹³ Avšak autorka práce vybrala následující způsob hodnocení projektu – metodu Logického rámce, protože celý projekt je jasně a stručně popsán na „jediném“ listu papíru podle formuláře logického rámce; vypovídá o globálním a hlavním cíle projektu, jeho výstupech a také o cestě, jak lze těchto výsledků dosáhnout a minout vnější hrozby, které mohou projektu uškodit.⁹⁴

Metoda Logického rámce

Jednou z metod, jak přehledně zmapovat záměry, očekávání a uvést je do souladu s konkrétními výstupy a činnostmi při realizaci projektu je metoda Logického rámce. Je to postup, s jehož pomocí jsme schopni stručně, přehledně a srozumitelně popsat chystaný projekt. Definování projektu s využitím metodiky logického rámce je základem pro řízení projektu. Logický rámec je vhodný pro identifikaci a analýzu problémů na straně jedné a definování cílů a stanovení konkrétních aktivit k řešení těchto problémů na straně druhé.

---

⁹² ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

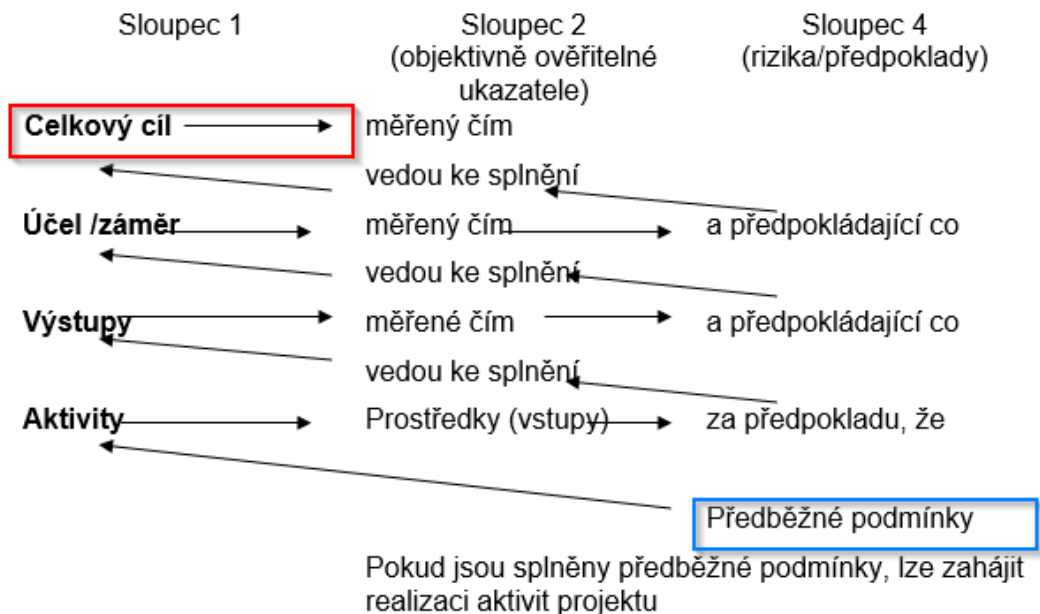
⁹³ Tamtéž

⁹⁴ Tamtéž

Metodou logického rámce se připravovaný projekt testuje jak z hlediska vhodnosti a přiměřenosti pro řešení daného problému, tak z hlediska jeho proveditelnosti a trvalé udržitelnosti.

Logika matice Logického rámce je zobrazena na obrázku níže:

Obrázek 1 Čtení logického rámce ⁹⁵

Vazby logického rámce:

- Vertikální linie zobrazuje vztah příčina-důsledek mezi celkovými cíli projektu, specifickými cíli projektu, výsledky projektu a aktivitami, které se v projektu uskutečňují tedy: „co“ má projekt řešit, vysvětluje následky a příčiny a zaznamenává předpoklady a nejistoty. Každá úroveň by měla vést logicky k úrovni, která je o jeden stupeň výše.
- Horizontální linie uvádí objektivně ověřitelné ukazatele a zdroje informací k ověření.⁹⁶

⁹⁵ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Logický rámec: metodická příručka: PŘÍRUČKY PRO ŽADATELE PRO 1. KOLO IŽZY* [online]. Praha, 2004 [cit. 2018-01-10].

⁹⁶ ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

3.5 Realizační fáze - monitoring a kontrola

Monitoringem a kontrolou projektu rozumíme procesy porovnávání, zda realizace projektu odpovídá projektovému plánu ve všech nejdůležitějších oblastech: finance, kvalita, rizika, zdroje a čas.⁹⁷

K tomu, aby bylo možné porovnávat průběžně stav realizace projektu s plánem projektu jsou nezbytné následující aktivity: průběžný sběr informací a distribuce těchto informací relevantním členům týmu případně dalším odpovědným či zainteresovaným subjektům.⁹⁸ Monitoring a kontrola mohou odhalit potřebu změn a korekcí v projektu.

Měřitelná kritéria hrají důležitou roli v procesu monitoringu a kontroly. Měřitelná kritéria či indikátory jsou nastavena v plánu projektu. Zpravidla každá výzva zavazuje žadatele stanovit cílové hodnoty určitým povinným indikátorům. Jedná se většinou a kvantifikovatelné výstupy. V případě projektu představeného v další části práce, byly vybrány 2 typy kritérií: kvantitativní, vycházející z výzvy, a kvalitativní, představující výsledky diagnostických testů dětí provedených odborníky.

Reporting chápeme v projektovém řízení jako hlášení o aktuálním stavu projektu. Z hlediska monitorování a kontroly projektu je důležité nastavení reportingu, které by mělo být zachyceno v Komunikačním plánu projektu. V rámci výzvy reporting je realizován pomocí podávání průběžných Zpráv o realizaci projektu zodpovědným osobám. Zpráva o realizace obsahuje také určité cílové hodnoty, kterých má být dosaženo v průběhu realizace klíčových aktivit. Veškeré písemné dokumenty mají být archivovány jako součást projektové dokumentace.

3.6 Ukončení projektu

Ukončením projektu chápeme veškeré činnosti, které vedou k dokončení klíčových a dílčích aktivit projektu, zhodnocení, předání a schválení výstupů projektu a uzavření potřebných administrativních náležitostí, které s realizací projektu souvisely. Schválením výstupů projektu je realizována závěrečná akceptace projektu, bez které nelze dojít k úspěšnému ukončení projektu. U větších, složitějších a dlouhodobých projektů jsou v průběhu schvalování dílčí cílová kritéria po dosažení určité etapy

---

⁹⁷ ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

⁹⁸ Tamtéž

projektu. Za úspěšně ukončený projekt je možné považovat projekt, který: naplnil své předem stanovené cíle, přinesl realizaci předmětu projektu, má realizovány administrativní činnosti a vytvořeny a připraveny závěrečné dokumenty obsahující také hodnocení projektu.⁹⁹

---

⁹⁹ ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

4. Projekt Czeducate

V praktické části diplomové práce je představen návrh projektu zaměřeného na nezletilé bez doprovodu, popis cílů, finančních a lidských zdrojů potřebných pro realizaci projektu, harmonogram jednotlivých činností, případná rizika projektu a způsoby jejich minimalizaci.

V první podkapitole se blíže seznámíme s místem realizace projektu – Zařízením pro děti-cizince.

4.1 Popis Zařízení pro děti-cizince

Při popisu Zařízení pro děti-cizince autorka práce vycházela z informací umístěných na stránkách této organizace, rozhovorů s vedoucí základní školy, která je součástí tohoto zařízení, článků a akademických prací přímo zaměřených na prozkoumání tematiky péče o nezletilé bez doprovodu na území České republiky a zahrnujících podrobnější popis Zařízení.^{100 101}

Celý název zní Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní a praktická škola. Dle údajů dostupných na webových stránkách Zařízení pro děti-cizince (dále jen ZDC nebo Zařízení), datum zřízení lze považovat 1. 11. 2003, kdy Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy otevřelo Diagnostický ústav pro děti – cizince a středisko výchovné péče se sídlem Radlická 30, Praha 5. První klienti přišli do Zařízení v polovině června roku 2004, a v září roku 2007 vzniklo oddělení pro studenty, kteří navštěvují střední školy v Praze nebo blízkém okolí. V roce 2015 byl otevřen tréninkový byt na Praze 5. Dětem-cizincům umístěným do Zařízení se říká klienty.

Činnost Zařízení je upravena zákonem č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou č. 438/2006 Sb. ze dne 30. srpna 2006. „Hlavní náplní zařízení je integrace nezletilých dětí-cizinců bez doprovodu

---

¹⁰⁰ VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Zařízení pro děti-cizince „permon“: situace dětí a posouzení přiměřenosti služeb* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/28129/>

¹⁰¹ HANYŠOVÁ, Jitka. Nejsi na to sám aneb První krůčky arteterapie s dětmi cizinci. In: *Časopis Arteterapie*, str. 105-109. ISSN 1214-4460

v České republice při zachování, pochopení a respektování jejich sociálních, etnických, kulturně-historických a náboženských zvyklostí.”¹⁰²

Zařízení poskytuje péči dětem, které nejsou občany České republiky a splňují podmínky stanovené zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, což znamená, že tyto děti zejména z jazykových důvodů nemohou být umístěny do jiných zařízení.

Zařízení poskytuje také metodickou pomoc pro práci s dětmi-cizinci v ostatních zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Součástí Zařízení pro děti – cizince jsou:

1. Diagnostický ústav
2. Základní škola
3. Studijní oddělení
4. Tréninkový byt
5. Středisko výchovné péče.

Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově, ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.¹⁰³ Do Zařízení pro děti-cizince jsou nakonec umístěni všichni nezletilí cizinci bez doprovodu, jejichž pobyt na území ČR je zaznamenán.¹⁰⁴ Mohou to být nezletilí cizinci, kteří postupují ze zařízení pro zajištění cizinců dále, děti-cizinci, kteří jsou na území zadrženi policií i nezletilí žadatelé o azyl poté, co absolvují vstupní procedury v přijímacím středisku.¹⁰⁵ Vznik tohoto zařízení vedl k značným změnám v péči o NBD, a to hlavně v pozitivním smyslu. V předchozích letech byli nezletilí bez doprovodu mladší 15 let umístováni do běžných dětských diagnostických ústavů a následně do dětských domovů,¹⁰⁶ kde jim nebyla poskytována dostatečná péče zejména vzhledem k jazykovým problémům.

---

¹⁰² Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹⁰³ Zákon 109/2002 Sb. ze dne 5. února 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

¹⁰⁴ VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Zařízení pro děti-cizince „permon“: situace dětí a posouzení přiměřenosti služeb* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/28129/>

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Tamtéž

Děti umístěné do Zařízení pro děti-cizince se nejprve dostávají do diagnostického ústavu v Praze, který má celkovou kapacitu 18 dětí. Na diagnostické oddělení diagnostického ústavu se dítě umísťuje na dobu zpravidla nepřesahující 8 týdnů. Děti jsou většinou vzdělávány ve škole při zařízení, kde je kladen velký důraz na rozvoj českého jazyka.¹⁰⁷ Během jejich pobytu v diagnostickém oddělení probíhá diagnostika. Na základě výsledků těchto diagnostických testů, vyšetření a posouzení z několika hledisek: terapeutického, výchovného, vzdělávacího a sociálního, pracovníci Zařízení zpracovávají komplexní diagnostickou zprávu s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb dítěte.¹⁰⁸ Dále se zjišťuje úroveň dosažených znalostí dítěte a podle nich se určí do jaké třídy základní školy, popřípadě praktické školy, bude dítě zařazeno. Při diagnostickém ústavu pro děti – cizince je oddělení pro dlouhodobé pobyty s kapacitou 6 dětí. Toto oddělení je určeno pro děti po ukončení pobytu na diagnostickém oddělení. Primárně jsou zde děti s přetrvávající jazykovou bariérou bránící integraci. Délka pobytu na tomto oddělení je zpravidla maximálně 1 rok. Hlavním cílem tohoto oddělení je příprava na vzdělávání v externích školách a v rozvoji kompetencí důležitých pro co největší integraci, bez ztráty vlastní integrity. Dále se s dětmi pracuje na vyřešení pobytového statusu v České republice s ohledem na individuální situaci jednotlivých dětí. Děti se zde učí jak nakládat s volným časem a jsou vedeny k samostatnosti. Velký důraz je kladen právě na kvalitu trávení volného času a hledání vhodných volnočasových aktivit mimo zařízení, tak aby děti byly v co největším kontaktu s většinovou společností. Po ukončení pobytu jsou děti přemístěny na studentské oddělení nebo do návazných zařízení.¹⁰⁹

Diagnostický ústav

Diagnostický ústav pro děti – cizince se nachází v Praze 5 na adrese Radlická 5 a má kapacitu 18 dětí. Přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Do diagnostického ústavu se dítě umísťuje na dobu 8 týdnů.

---

¹⁰⁷ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹⁰⁸ VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Zařízení pro děti-cizince „permon“: situace dětí a posouzení přiměřenosti služeb* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/28129/>

¹⁰⁹ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

Diagnostický ústav plní podle potřeb dítěte následující úkoly: diagnostické, spočívající ve vyšetření úrovně dítěte formou pedagogických a psychologických činností; vzdělávací, v jejichž rámci se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností, stanovují a realizují se specifické vzdělávací potřeby; terapeutické, které prostřednictvím pedagogických a psychologických činností směřují k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování dítěte; výchovné a sociální, vztahující se k osobnosti dítěte, k jeho rodinné situaci a nezbytné sociálně-právní ochraně dětí; koordinační, směřující k prohloubení a sjednocení odborných postupů ostatních zařízení v rámci územního obvodu diagnostického ústavu, k ověřování jejich účelnosti a ke sjednocení součinnosti s orgány státní správy a dalšími osobami, zabývajícími se péčí o děti.¹¹⁰ Preventivně výchovná péče může být poskytnuta i dětem, o jejichž umístění v důsledku jejich poruch chování požádali zákonní zástupci dítěte, a to také na dobu 8 týdnů.

Součástí Diagnostického ústavu je i studentské oddělení, kde bydlí studenti po dosažení 15 let, kteří mají nařízenou ústavní výchovu do 18-ti let, která ve výjimečných případech může být prodloužena do 19 let. Po dosažení zletilosti, mají studující klienti možnost zůstat v zařízení na smlouvu o pobytu a bydlet tedy v tréninkovém bytě, který je také součástí Zařízení pro děti-cizince. Všechny děti ubytovány na studijním oddělení navštěvují české školy, zpravidla SOU nebo SŠ.^{111 112}

Středisko výchovné péči

Poskytuje poradenské, diagnostické a preventivně výchovné služby za využití dvojjazyčných asistentů a to ve spolupráci s organizacemi pracujícími cizinci a jejich rodinnými příslušníky (OPU, PPU, InBáze, META). Dále středisko spolupracuje se školami a poskytuje poradenství pedagogickým pracovníkům jiných vzdělávacích zařízení v oblasti práce s dětmi – cizinci a také úzce spolupracuje s diagnostickým ústavem Zařízení pro děti – cizince, kde se v indikovaných případech využívají možnosti diagnostického pobytu v zájmu kvalitní diagnostiky, či pomoci při adaptaci a socializaci dítěte – cizince. Středisko výchovné péče také disponuje kontakty na tlumočníky v řadě světových jazyků.¹¹³

---

¹¹⁰ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹¹¹ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹¹² Vlastní zdroj: informace poskytnuté během rozhovoru s vedoucí školy

¹¹³ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

Pedagogičtí pracovníci střediska mají zkušenosti zejména s dětmi – cizinci z Vietnamu, Ukrajiny, Běloruska, Bulharska, Řecka a jiných států.¹¹⁴

Základní škola

Klienty základní školy jsou děti-cizinci, původem z různých zemí světa, bez kontaktu s rodiči nebo s nepravdělným kontaktem s rodiči nebo s někým z rodiny, ve věku do osmnácti let. Ve většině případů se jedná o žadatele o azyl, kterým z dalších důvodů byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova. Jejich předcházející docházka do školy je často velmi nepravdělná nebo nebyli systematicky vzděláváni vůbec.¹¹⁵

Škola se zaměřuje na zjišťování úrovně dosažených znalostí a dovedností, stanovuje a realizuje specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti dítěte přiměřeně jeho věku, individuálním předpokladům a možnostem.¹¹⁶

Škola podporuje fyzické a psychické zdraví žáků. V rámci ZDC navštěvují děti buď základní školu (do 15 let), nebo diagnostickou třídu (nad 15 let). Cílem školy je žáky-cizince připravit na co nejúspěšnější integraci do standardních základních nebo středních škol v České republice.¹¹⁷

Ve škole jsou také žáci s nedostatečnými školními návyky a nízkými studijními výsledky, přestože již byli žáky české základní školy. Zpravidla se jedná o dlouhodobě absentující žáky, žáky s výchovnými problémy, se sociálně patologickými projevy s jinou státní příslušností dlouhodobě žijící na území České republiky, kteří mají občas problémy se zvládnutím předmětu český jazyk, a z toho vyplývají problémy i v dalších předmětech.¹¹⁸

Speciální pedagogové základní školy postupují dle aktuálního školního vzdělávacího plánu vycházejícího z Rámcového vzdělávacího programu. Každý žák má po absolvování měsíční diagnostice vypracován individuální vzdělávací plán. Jedním z nejzásadnějších úkolů při výuce je zvládnutí českého jazyka (formou zvýšené časové

---

¹¹⁴ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹¹⁵ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹¹⁶ VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Zařízení pro děti-cizince „permon“: situace dětí a posouzení přiměřenosti služeb* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/28129/>

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

dotace) a co nejpřirozenější osvojení si všech sociokulturních zvyklostí typických pro Evropu a Českou republiku.¹¹⁹

Účelem dobrovolného pobytu dětí je odhalení příčin problémů dítěte a především pak nalezení prostředků k jejich řešení a odstranění, eventuálně zmírnění potíží, doporučení výchovných postupů a metod do budoucna.¹²⁰

Aktuálně v Zařízení pro děti-cizince pobývá 25 dětí, 6 dětí je umístěno ve Výchovném středisku a navštěvuje speciální základní školu při Zařízení, ostatní děti bydlí na studijním oddělení a navštěvují české střední školy a v tréninkovém bytě.¹²¹

4.2 Popis projektu

Z předchozích kapitol jsme zjistili, že v 20. a 21. století dochází ke zvýšení migračního toku do České republiky a spojený s tím proces adaptace cizinců na novou kulturu může probíhat s obtížemi a problémy mohou vznikat nejen mezi migranty, ale také mezi místními obyvateli. Existuje velké množství faktorů, které brání normální socializaci dětí: jazykové problémy, kulturní a tradiční rozdíly, nedostatek specializovaných programů pro děti. Děti-cizinci bez doprovodu většinou mívají psychosociální poruchy spolu s poruchami neurotickými. Děti trpí nízkým sebevědomím, izolací, mají komunikativní problémy a potřebují nové formy motivace pro osobnostní behaviorální aktivity.¹²² Strach a nechuť komunikovat s vrstevníky mohou být doprovázeny obecnou lhostejností - sociální apatií. Někdy děti udržují kontakt s vrstevníky, s nimiž prožili krizovou situaci, ale vyhýbají se kontaktu s vrstevníky z nového prostředí, ve vztahu k nim projevují negativitu, zvýšenou konfliktnost.¹²³

Skupinová práce s dětmi je velice účinná, skupina je schopna odrazit společnost v miniaturní podobě, umožňuje účastníkům vidět a analyzovat v bezpečném prostředí psychologické zákonitosti komunikace a chování, získat nové sociální a komunikační dovednosti, experimentovat s různými typy vztahů. Ve skupině mají děti příležitost obdržet zpětnou vazbu a podporu od vrstevníků s podobnými problémy, "hrát" jinou roli

---

¹¹⁹ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹²⁰ Zařízení pro děti-cizince. [online] [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://zdcpraha.cz/>

¹²¹ Vlastní zdroj: informace poskytnuté během rozhovoru s vedoucí školy

¹²² VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Zařízení pro děti-cizince „permon“: situace dětí a posouzení přiměřenosti služeb* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/28129/>

¹²³ KHUKHLAEV, Oleg E. *Osobnosti soderzhaniya straha u detey vynuzhdenykh migrantov, 218 str.: Na materiale issledovaniya detey-bezhentsev 7-10 let*. Moskva, 2001. Disertační práce. RGB OD, 61:02-19/62-6

pro lepší sebe- a vzájemné pochopení. Skupinové kurzy pomáhají procesům sebeobjevení, sebepoznání a sebeanalýzování.¹²⁴

Daný projekt je vypracován v souladu s podmínkami výzvy č. 28 Operačního programu „Praha – pól růstu“ - Inkluze a multikulturní vzdělávání. Při jeho vypracování se autorka inspirovala metodologickou příručkou pro skupinovou práci zaměřenou na překonání strachů u dětí vynucených migrantů autora O. E. Khukhlaeva. Jedná se o preventivně-korekční, socializační a psychopedagogický program.¹²⁵

Cíl projektu

Cílem projektu je rozvoj osobních a sociálních kompetencí minimálně 20 dětí-cizinců umístěných v Zařízení pro děti-cizince a usnadnění jejich socializace a integrace do české společnosti a to pomocí tříměsíčních arteterapeutických kurzů s jednotýdenní frekvencí; a podpora pedagogických pracovníků školy ve zvyšování kvality jejich každodenní práce při vzdělávání a výchově dětí-cizinců pomocí 4 akreditovaných jednodenních intenzivních vzdělávacích programů.

Specifickými rysy projektu jsou orientace na individuální (osobní) a věkové charakteristiky nezletilých bez doprovodu s poruchami chování a realizace systematických korekčně-rozvojových aktivit s dítětem za spoluúčasti pedagogů a psychologů, zahrnující pravidelné diskuse a poradenství ohledně specifických potřeb dítěte, cílů, úkolů a obsahu prací, podpora a udržování pozitivních změn v chování dítěte.

Projekt je formálně rozdělen do 3 dílčích částí: výukový blok pro děti, který se skládá z 12 hodinových lekcí s jednotýdenní frekvencí během 3 měsíců a ukončí se výstavou obrazů dětí na komunitně osvětovém setkání na konci projektu; 4 jednodenní vzdělávací programy pro pedagogické pracovníky školy; setkání určené pro sdílení zkušeností, prezentaci aktivit a výstupů projektu, zahrnující 2 setkání vedení školy, odborníků a zákonných zástupců dětí, z nichž jedno se uskuteční na začátku a druhé

---

¹²⁴ Tamtéž

¹²⁵ KHUKHLAEV, Oleg E. *Osobnosti soderzhaniya straha u detey vynuzhdennyh migrantov*, 218 str.: Na materiale issledovaniya detey-bezhentsev 7-10 let. Moskva, 2001. Disertační práce. RGB OD, 61:02-19/62-6

setkání se uskuteční na konci společně s komunitně osvětovým setkáním určeným pro širokou veřejnost.

V rámci programu bude také provedena vstupní diagnostika a diagnostika na konci projektu formou rozhovorů s dětmi, provedením diagnostických testů, zúčastněným pozorováním dětí odborníky-arteterapeuty a školním psychologem: změny v chování, slovesném vyjádření, způsobech řešení problémů. Přípustná je buď libovolná forma pozorování nebo pozorování podle určitých kritérií. Pro provedení diagnostiky mohou být použity i následující techniky: Luscherův barvový test, projektivní testy, diagnostika přítomnosti strachu. Výběr vhodných arteterapeutických a diagnostických metod je na zvažení odborníků – účastníků projektu.

Dílčí cíle programu:

- Důraz na individualitu, motivační orientaci a tvůrčí činnost dětí, objevení nových způsobů práce na základě svobodné volby, vyvíjení samostatného tvůrčího charakteru práce u dětí;
- Aktivace a normalizace procesů obrazotvornosti, aktivace zdrojů podvědomí a zdravé obrazotvornosti;
- Rozvoj sebevědomí jako podmínky pro úspěšnou interakci se sebou samým a světem kolem, vytvoření konstruktivních komunikačních cest (kanálů) se spolužáky, učiteli a okolím;
- „Zvládnutí“ strachu pomocí změny interakce a vztahu s předmětem strachu;
- Rozvoj kreativních metod výuky a kulturního povědomí dětí;
- Předcházení sociálnímu znevýhodnění dané skupiny dětí, rozvoj osobních a socializačních kompetencí u dětí při práci ve skupině: projekt má za úkol přinést pozitivní výsledky na dvou úrovních – osobnostní úroveň (vnitřní, duševní a emoční stav účastníka projektu) a úroveň vztahů s okolím (schopnost se socializovat, adaptovat a integrovat);
- Vytvoření bezpečného prostoru, který podporuje sebepoznání, seberozvoj, sebevyjádření a sebeurčení dětí na základě společné aktivity a její zhodnocení;
- Rozvíjení průřezového tématu Multikulturní výchovy prostřednictvím sestavování tříd z žáků různého etnického původu a zapojení do pracovního procesu všech členů každé třídy;

- Podpora vzdělávání a osobního rozvoje pedagogů školy, zařazení do projektu vzdělávacích aktivit v průběhu celého projektu;
- Podpora a rozvoj manažerských a organizačních schopností u pedagogů školy, pozitivní zkušenosti s organizací projektové výuky pro 4 třídy žáků s odlišným mateřským jazykem.

Místem realizace arteterapeutických kurzů – projektové výuky a prvního setkání vedení školy se zástupci dětí za účasti odborníka - byla vybrána Základní škola a Výchovné středisko ZDC, které se nacházejí na adrese Radlická 795/30, 150 00 Praha-Smíchov, vzhledem k tomu, že disponují dostatečnými prostory a vybavením pro provedení těchto aktivit. Místem realizace vzdělávacích programů pro pedagogy je předběžně vybrán Národní ústav pro vzdělání v Praze, nabízející rozsáhlé portfolio akreditovaných vzdělávacích programů pro pedagogické pracovníky; programy budou absolvovány prezenční formou a ukončeny osvědčením. Místem konání komunitně osvětového setkání určeného i pro všechny zájemce, tedy širokou veřejnost, jehož částí bude výstava obrazů dětí a druhé setkání zástupců dětí, vedení školy, pedagogů a odborníků byl předběžně vybrán velký sál Venuše ve Švehlovce vzhledem k dobré dostupnosti, dostatečné kapacitě pro provedení akce a vstřícným podmínkám pronájmu.

Cílové skupiny

První cílovou skupinou projektu jsou děti-cizinci neboli děti s odlišným mateřským jazykem (OMJ) ve věku 14-18 let pobývajících v Zařízení. Minimální počet účastníků projektu je 20 dětí, kteří budou rozděleni do 4 skupin po 5 žácích. V případě, že se projektu bude chtít zúčastnit více dětí (celkem je v Zařízení ubytováno 25 dětí), jednotlivé skupiny mohou být rozšířeny. Maximální počet členů každé skupiny je však omezen na 8 dětí.

Děti-cizinci jsou umístěny v různých odděleních ZDC: 5 dětí se nacházejí ve Výchovném středisku, ostatní děti – v tréninkovém bytě. Za účelem účasti na projektové výuce pro děti pobývajících v tréninkovém bytě bude organizována doprava do místa provedení projektové výuky – Základní školy a Výchovného střediska ZDC.

Jako další cílovou skupinu vymezíme pedagogické pracovníky školy, kteří se nejenom podílí na přípravě, realizaci a ukončení projektu, ale zároveň se projektu zúčastní i jako návštěvníky vzdělávacích programů.

Očekávané výsledky realizace programu:

1. Stabilní pozitivní emoční stav účastníků projektu,
2. Přiměřené sebehodnocení účastníků projektu,
3. Vysoká a stabilní úroveň stresové odolnosti účastníků projektu,
4. Snížení úrovně strachu,
5. Aktivace a normalizace procesů obrazotvornosti,
6. Nabité znalosti/ dovednosti, které pedagogové a psycholog mohou využít v dalších aktivitách (nejen projektu) ve škole.

Rozvíjené kompetence: komunikativní; reflexivní, umožňující sebeovládání, samoregulaci a sebevyvíjení; obecně kulturní a vzdělávací; kognitivní a sociální.

Principy práce:

- Plná vzájemná důvěra v průběhu práce;
- Otevřenost v komunikaci s dětmi, ochota jim vždy poskytovat podporu jak při práci v rámci projektu, tak při řešení osobních problémů;
- Upřímnost při vyjádření pocitů, empatická podpora všech členů skupiny;
- Aktivní účast na skupinové interakci.

Struktura a etápy programu

Nyní se podrobněji podíváme na strukturu a obsah projektu. Struktura programu zahrnuje sekvenci čtyř fází: 1) přípravní fáze; 2) diagnostická a analytická fáze; 3) fáze realizační a 4) fáze sekundární diagnostiky a zhodnocení výstupů projektu – fáze závěrečná.

1. Přípravná fáze

Během přípravné fáze projektu bude nejdříve zřízena role koordinátora projektu a řešen a přesně stanoven rozsah jednotlivých rolí účastníků projektu a přiřazena odpovědnost za jednotlivé kroky a úkoly projektu. Dále se plánuje vyhlášení otevřených pozic pro dva odborníky a to ve spolupráci s Českou asociací arteterapeutů, kdy v první řadě s nabídkou zúčastnit se projektu budou osloveni členi České asociace arteterapeutů, následně budou provedeny pohovory a vybráni 2 vhodní kandidáti. Také v této fáze bude přesně stanovena výše jednotlivých nákladů, přerozdělen rozpočet mezi jednotlivé činnosti a uskuteční se nákup základních potřebných materiálů, nákup výtvarných potřeb proběhne po fázi diagnostiky a analýzy, když se určí plán budoucí výuky. Dále přípravná fáze zahrnuje registraci a podání přihlášek pro 3 pedagogy školy a školního psychologa na 4 vzdělávací programy s ohledem na datum zahájení projektu. Dopředu bude také zapláceno nájemné za pronájem velkého sálu Venuše ve Švehlovce pro uskutečnění akce slavnostního ukončení projektu a zároveň se bude vedení školy, odborníci a koordinátor projektu podílet na přípravě materiálů pro další fázi projektu, proběhne případná korektura rozložení jednotlivých aktivit projektu v čase.

2. Vstupní diagnostika a analytická fáze

Druhá fáze diagnostiky a následná analýza výstupních dat bude realizována již za aktivní účasti odborníků projektu – arteterapeutů dle jimi zvolených metod a postupů. Hlavní úkol vstupní diagnostiky spočívá v odhalení a identifikaci specifík a problémů ve vztazích dítěte a společnosti. Diagnostická fáze pomůže obnovit „historii“, která přivedla dítě do situace narušení v socializaci. Pomůže prozkoumat vnitřní prostředí, motivy, hodnoty, já - koncepci, sebeúctu, úzkost, agresivitu, toleranci, schopnost se integrovat.

Tato fáze zahrnuje následující:

1. Identifikace a zobecnění skutečností, které naznačují projevy maladaptace;
2. Identifikace příčin odchylek v chování dítěte, spojených s nezformovaností a neadekvatností vztahů vůči sobě a vůči okolnímu světu;
3. Identifikace řady problémů, jejichž řešení přispěje k úspěšné adaptaci dítěte;
4. Analýza možností řešení identifikovaných problémů v průběhu procesu adaptace.

Diagnostická fáze může být provedena pomocí následujících technik: zúčastněné pozorování, rozhovor, metoda odborného hodnocení, dotazování, sociometrie, projektivní techniky (kreslení obrazů): „Domov. Strom. Člověk“, „Člověk. Člověk a déšť. Déšť v říši snů“ , „Neexistující zvíře“, „Kaktus“, „Rodina“, „Rodina v obrazech zvířat“, „Rodina v podobě pohádkových postav“ apod. Zvolení vhodných diagnostických metod je na uvažení arteterapeutů.

Druhým krokem v této fázi je důkladná analýza údajů získaných v průběhu diagnostické fáze, na jejímž základě bude možné určit směr činností pro rozvoj adaptačních schopností dětí, korekce již zformulovaných společných cílů a určení specifických úkolů; na základě analýzy budou realizovány následující kroky:

1. Identifikace hlavních změn v chování dítěte, ve vztazích k sobě a k okolí;
2. Určení akčních bodů a cílových hodnot diagnostických ukazatelů na cestě k řešení socializačních problémů dítěte pomocí určitých arteterapeutických činností, kterých má být dosaženo realizací projektu;
3. Vytvoření a schválení plánu projektové výuky, určení obsahu jednotlivých lekcí a identifikace hlavních arteterapeutických činností, kterých se dítě zúčastní, které by vedly k vytvoření podmínek pro zlepšení a rozvoj osobních a sociálních kompetencí a schopností dítěte v rámci arteterapeutické činnosti; případná korektura rozložení aktivit projektu v čase;
4. Příprava materiálů pro realizační fázi a pro prezentaci záměrů, cílů a budoucích aktivit projektu během prvního setkání vedení školy, zákonných zástupců dětí a odborníků.

Dále je také nezbytné k hodnocení výstupů a výsledků projektu přistupovat podle podmínek výzvy a stanovit cílové hodnoty pro následující ukazatele dle našeho projektu:

Tabulka 1 „Cílové hodnoty výstupních indikátoru projektu“

Název indikátoru	Měrná jednotka	Typ indikátoru	Stanovená cílová hodnota
Počet organizací, ve kterých se zvýšila proinkluzivnost	Organizace	Výsledek	1 organizace – Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní škola a praktická škola

Počet podpůrných personálních opatření ve školách	Služby	Výstup	12 – čtyřhodinová bloková výuka pro 4 třídy žáků s OMJ po dobu tří měsíce
Počet podpořených osob – pracovníků ve vzdělávání	Pracovníci ve vzdělávání	Výstup	4 – 2 pedagogové školy, 1 vedoucí pedagog, 1 školní psycholog
Počet pracovníků ve vzdělávání, kteří v praxi uplatňují nově získané poznatky a dovednosti	Pracovníci ve vzdělávání	Výsledek	4 – 2 pedagogové školy, 1 vedoucí pedagog, 1 školní psycholog
Počet mimoškolních aktivit vedoucích k rozvoji kompetenci	Aktivity	Výstup	5 – 4 jednodenní vzdělávací kurzy a 1 komunitně osvětové setkání
Počet tématických setkání se zákonnými zástupci dětí	Aktivity	Výstup	2 – 2 setkání v rozsahu 4 hodiny celkem.

Zdroj: vlastní zpracování na základě podmínek výzvy¹²⁶

Vytvořený výukový plán by měl dodržovat zásadu individuálně diferencovaného přístupu předpokládající změny ve formách a metodách arteterapeutické práce v závislosti na individuálních charakteristikách dítěte a zásadu organizované reflexe přispívající k sebeporozumění a sebehodnocení dětí, k jejich vlastní hodnotové volbě a k podpoře jejich aktivní činnosti. Příklad obsahu jednotlivých lekcí vypracovaný autorkou práce je uveden v tabulce níže:

Tabulka 2 „Příklad struktury/obsahu jednotlivé lekce“

Část lekce	Aktivity	Použité metody
1. Úvodní část	Jsou sem zahrnuty psychologické hry a cvičení zaměřené na zmírnění emočního	- psychologické cvičení a hry;

¹²⁶ OP Praha - pól růstu: Text výzvy č.28 [online]. 38 [cit. 2018-01-05]. Dostupné z: http://penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2017/11/Text-v%C3%BDzvy-%C4%8D.28_revokace-24.1.2018_final.pdf

	napětí, vytváření podpůrné, přátelské atmosféry, psychického pohodlí a bezpečnosti pro každého účastníka, jakož i rituál pozdravu a přijetí pracovních pravidel.	- rolové hry; - simulace situací;
2. Hlavní část	Hlavním úkolem je vytvoření nových poznatků a myšlenek, získávání nových dovedností a postojů, návrh a vývoj osobní strategie chování, analýza a pochopení získaných zkušeností, vytváření hodnotové osobnostní koncepce interakcí s okolím a za pomoci individuálních a skupinových tvůrčích aktivit, rozhovorů s arteterapeutem, diskusí na zadané téma atd.	- relaxace; - použití výtvarných arteterapeutických technik a jejich prvků; - diskuse o konkrétních životních situacích;
3. Závěrečná část	Poslední část obsahuje shrnutí, intelektuální a emoční reflexi a rituál rozloučení	Použité techniky a metody práce: - reflexe a procítění různých stavů; - samodiagnostika a diagnostika.

Zdroj: vlastní zpracování

Doba trvání každé lekce: 45 minut

3. Fáze realizační

V této fázi se uskuteční arteterapeutický program 12 lekcí pro děti, 4 jednodenní kurzy pro pedagogické pracovníky Zařízení pro děti-cizince a jedno úvodní setkání se zákonnými zástupci dětí, přáteli školy za účasti vedení školy a externích odborníků – arteterapeutů.

Výstupem diagnostické a analytické fáze je sestavený program zahrnující aplikaci arteterapeutických metod. V této fázi práce s dětmi probíhá v souladu s učebně-tematickým plánem lekcí a je zaměřena na realizaci stanovených úkolů.

Arteterapeutická činnost v rámci projektové výuky je spojena s odhalením vnitřních sil dítěte a umožní:

- Rozvíjet spontánnost a zlepšit pozornost, paměť, myšlení (kognitivní dovednosti);
- Prozkoumat své životní zkušenosti z neobvyklé perspektivy;
- Naučit se komunikovat na neobyčejné úrovni (pomocí vizuálních, motorických, zvukových prostředků);
- Používat aktivizační metody výuky;
- Vyjádřovat sebe sama a čerpat z toho radost;
- Rozvíjet cenné sociální dovednosti (při týmové práci);
- Osvojit si nové role a objevit latentní a skryté rysy své osobnosti, také pozorovat, jak změny ve vlastním chování ovlivňují ostatní;
- Zvyšovat si sebevědomí, což vede k posílení osobní identity;
- Rozvinout svou schopnost rozhodování;
- Uvolnit se, zbavit se negativních myšlenek a pocitu, vnitřního napětí, stresu;
- Zapojit se do uměleckého procesu a realizovat svůj tvůrčí potenciál;
- Zvyšovat kulturní povědomí dětí;
- Zapojit aktivity a prvky multikulturní výchovy.

Vzdělávací aktivity zaměřené na podporu a rozvoj profesních kompetencí pedagogů a psychologa škola budou vybrány ze seznamu nabízených akreditovaných programů Národního ústavu pro vzdělávání, školského poradenského zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků nebo Národního institutu dětí a mládeže MŠMT, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školského zařízení pro zájmové vzdělávání či jiné vzdělávací instituce nabízející akreditované programy. Vybrané vzdělávací programy budou tématicky zaměřeny do jedné z oblastí vymezených výzvou a absolvovány prezenční formou.

První ze dvou dvouhodinových setkání se zákonnými zástupci dětí, vedením školy, arteterapeuty a zájemci ze strany veřejnosti se uskuteční ve Výchovném středisku a základní škole na adrese Radlická 795/30, 150 00 Praha-Smíchov – místě realizace projektové výuky. Během této schůzky proběhne prezenatce záměrů, cílů a dílčích aktivit projektu, jeho předpokládaných výstupů a přínosů, bude prostor i pro následnou diskusi a aktivní zapojení ze strany hostů.

4. Fáze sekundární diagnostiky a závěrečná fáze

Po fázi realizace následuje fáze sekundární neboli poprojektové diagnostiky (postupy jsou stejné jako při provádění první fáze diagnostiky). V této fázi bude zanalyzováno:

1. Jak se změnilo sebevnímání dítěte;
2. Jak se změnil postoj dítěte vůči společnosti;
3. Určení rozsahu problémů, které se dítěti podařilo úspěšně vyřešit. Určení rozsahu problémů, které dítě nemůže, neumí, nechce nebo není připraveno řešit.
4. Analýza změn chování dítěte, jeho prostředí a jeho vztahů k okolí.
5. Zlepšení psychického stavu, aktivity a nálady (podle pozorování psychologa, učitelů);
6. Zlepšení pozornosti;
7. Zvýšení sebevědomí;

Je potřeba zjistit, v jaké fázi došlo k chybám nebo vzniku určitých překážek a realizovat potřebná nápravná opatření. Autorka práce nechává prostor pro jiné metody hodnocení a diagnostiky, které arteterapeuti-účastníky projektu budou považovat za vhodné a efektivní při hodnocení výstupů projektu.

Po zhodnocení a shrnutí závěrů projektu se bude konat slavnostní ukončení projektu formou výstavy (komunitně osvětového setkání) a druhého dvouhodnového setkání se zástupci dětí, vedení školy, odborníků a široké veřejnosti. Pracovníky školy ve spolupráci s arteterapeuty představí výsledky a závěry projektu, bude zde ponechán i prostor pro diskusi a vyjádření účastníků, pozorovatelů a veřejnosti k realizovanému projektu.

4.3 Finanční plán

Projekt podpořený ze zdrojů Evropského sociálního fondu v rámci výzvy č.28 OP Praha – pól růstu bude financován na základě zjednodušeného vykazování způsobilých nákladů na základě dosažených výsledků a výstupů zvolených aktivit. Aktivity, které se dělí na tzv. jednotky, mají přiřazené jednotkové náklady, jejichž výše je určena vyhlášovatelem výzvy. Celkový rozpočet vytvoříme, když zvolíme dle podmínek výzvy jednotky a sečteme jejich jednotkové náklady.

Podle podmínek výzvy, jednotkový náklad zahrnuje veškeré výdaje, které jsou potřebné pro realizaci dané aktivity (výukové materiály, mzdy lidem zapojeným do procesu opřípravy, realizace a vyhodnocení aktivity, případné cestovné, náklady na administraci projektu aj.). Prostředky jsou poskytovány zálohově před uskutečněním výdaje ze strany realizovatele projektu. První zálohová platba činí 60 % rozpočtu, druhá zálohová platba je zbylých 40 %..

Minimální výše způsobilých výdajů projektu je stanovena výzvou a činí 100 000 Kč. Celkový rozpočet projektu Czeducate je 120 384 Kč a tím splňuje podmínky výzvy. Ze seznamu aktivit a jednotek byly vybrány následující: aktivita č. 3 - odpolední a dopolední projektová výuka pro 4 třídy během 3 měsíců, aktivita č. 4 - vzdělávací aktivity pro pedagogy školy a 2 jednotky v rámci aktivity č. 5 – tématická setkání se zástupci dětí a komunitně osvětové setkání. Podrobný postup výpočtu jednotných nákladů a jejich sečtení je uveden v tabulce č. 1 „Rozpočet projektu“ níže. Každá tato aktivita je povinná a její zapracování do projektu je podmíněno pravidly výzvy.

Tabulka 3 „Rozpočet projektu“

Název jednotky	Jednotkový náklad	Výše jednotkového nákladů
3. „Projektová výuka“		
3.1.2 Třídní projekt dopolední/ odpolední jednorázový pro 1 třídu – škola si může vybrat tolik jednotek, kolik projektů škola plánuje.	Cena za 4 hodinový blok projektové výuky pro 1 třídu (1 hodina = 45 min.) v týmu pedagog a odborník	4 424 Kč
Výpočet nákladů pro projekt: 4 třídy * 1 jednotka (4 hodiny výuky pro 1 třídu = 1 hodina výuky 1x týdně během 1 měsíce) * 3 (3 měsíce výuky) = 4 * 4 424 Kč * 3 = 53 088 Kč		53 088 Kč
4. „Vzdělávání a osobnostní rozvoj pedagogických pracovníků škol“		
4.1.1 Vzdělávání a osobnostní rozvoj	Cena za absolvovaný vzdělávací program DVPP	3 480 Kč

pedagogických pracovníků škol v rozsahu 8 hodin	v časové dotaci minimálně 8 hodin	
Výpočet nákladů pro projekt: 4 pedagogičtí pracovníci školy (vč. vedoucího pedagoga a školního psychologa) * 1 jednotka * 4 (1 osmihodinový vzdělávací program pro pedagogy 4x během 3 měsíců) = 4 * 3 480 Kč * 4 = 31 320 Kč		55 680 Kč
5. „Komunitní aktivity a podpora inkluzivního prostředí škol“		
5.1.1 Odborně zaměřená tematická setkávání a spolupráce s rodiči/zákonnými zástupci dětí ve školách	Dvě setkání rodičů/zákonných zástupců dětí s odborníkem a zástupcem školy v min. rozsahu 4 hodin celkem.	7 744 Kč
5.2.2 Komunitně osvětové setkání 2 hodinové	Cena za jedno min. 2 hodinové komunitní osvětové setkání pro min. 8 účastníků z řad rodičů, přátel školy a veřejnosti za pomoci odborníka nebo odborného týmu. (1 hodina = 60 min.)	3 872 Kč
Výpočet nákladů pro projekt: 2x tematické setkání se zástupci dětí, odborníkem a vedením školy na začátku projektu a na konci projektu + 1x 2 hodinové komunitně osvětové setkání na konci projektu (prezentace výstupu projektu, diskuse, výstava obrazů dětí) = 7 744 Kč + 3 872 Kč =		11 616 Kč
Celkový rozpočet projektu		120 384 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě podmínek výzvy

Do nákladů jsou zahrnuty potřebné výtvarné a přípravné materiály pro projektovou výuku (papír, tužky, štětce, barvy, další výtvarné potřeby), mzda 2 externích

odborníků při přípravě, realizaci a ukončení projektu, 4 jednodenní osmihodinové vzdělávací programy pro 3 pedagogy školy a školního psychologa ze seznamu kurzů nabízených Národním ústavem pro vzdělání v Praze, případné náklady (cestovné, potřebné materiály aj.), náklady na organizaci komunitně osvětového setkání a setkání vedení školy a zástupců dětí. Kurzy nabízené Národním ústavem pro vzdělání v Praze jsou akreditovanými vzdělávacími programy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) a odpovídají tématickým oblastem vymezeným výzvou. Místem konání komunitně osvětového setkání, jehož částí bude výstava obrazů dětí a druhé setkání zástupců dětí, vedení školy, pedagogů a odborníků, byl vybrán velký sál Venuše ve Švehlovce, výše nájemného je započítána do nákladů na organizaci setkání.

Zařízení pro děti-cizince je zapsáno ve školském rejstříku a jedná se o právnickou osobu zřízenou MŠMT, a proto ZDC má nárok jenom na 50% podíl financování projektu ze zdroje Evropského sociálního fondu.

4.4 Lidské zdroje

Lidské zdroje potřebné pro realizaci projektu jsou seřazeny v níže uvedené tabulce č. 3 pro přehlednost:

Tabulka 4 „Lidské zdroje“

Název jednotky	Role v projektu
2 školní pedagogové	Účast na každé hodině projektové výuky a spolupráce s odborníkem z řady členu České asociace arteterapeutů v rámci aktivity č.3 ; účast na přípravě, realizaci a ukončení projektu; účast na vzdělávacích programech v rámci aktivity č.4 Vzdělávání a osobnostní rozvoj pedagogických pracovníků škol; účast na 2 setkáních se zástupci dětí; účast na komunitně osvětovém setkání na konci projektu;

Vedoucí školy – vedoucí pedagog	Účast na vybraných hodinách projektové výuky; účast na přípravě, realizaci a ukončení projektu; účast na přípravě projektové dokumentace; účast na 2 setkáních se zástupci dětí; účast na komunitně osvětovém setkání na konci projektu; účast ve výběrovém řízení jako ze strany „zaměstnavatele“, provedení pohovorů
Koordinátor projektu	Koordinace projektu; účast na přípravě, realizaci a ukončení projektu; účast na přípravě projektové dokumentace; příprava a účast na 2 setkáních se zástupci dětí; příprava a účast na komunitně osvětovém setkání na konci projektu; nákup potřebných materiálů a výtvarných potřeb;
2 externí odborníci - arteterapeuti	Provedení předprojektové a poprojektové diagnostiky; aktivní účast na přípravě, realizaci a ukončení projektu; účast na každé hodině projektové výuky a spolupráce se školním pedagogem v rámci aktivity č.3; účast na 2 setkáních se zástupci dětí; účast na komunitně osvětovém setkání na konci projektu; účast ve výběrovém řízení jako ze strany „zaměstnavatele“; sestavování projektového výukového plánu a učebně-tématických plánů každé lekce; vyhodnocení výsledků projektu
Školní psycholog	Poskytování konzultací a účast na provedení předprojektové a poprojektové diagnostiky; účast na vzdělávacích programech v rámci aktivity č.4 Vzdělávání a osobnostní rozvoj pedagogických pracovníků škol; účast na 2 setkáních se zástupci dětí; účast na komunitně osvětovém setkání na konci projektu; účast ve výběrovém řízení jako ze strany „zaměstnavatele“, provedení pohovorů; spoluúčast při vyhodnocení výsledků projektu; spoluúčast při sestavování

	projektového výukového plánu a učebně-tématických plánů každé lekce
--	---

Zdroj: vlastní zpracování

Podle České arteterapeutické asociace, *kvalifikační standardy profese „arteterapeut“ jsou souborem vědomostí, dovedností a znalostí, bez kterých není možné se k této profesi hlásit.*¹²⁷

Při uplatňování arteterapeutických metod práce by psychoterapeuti/arteterapeut měl být schopen:

- Provést komplexní posouzení současného stavu a historie klienta, určit formy klinické poruchy a funkční diagnózu klienta (včetně zkoumání jeho „tvůrčí anamnézy“);
- Plánovat techniky a směr arteterapeutických intervencí, definovat metody, cíle a úkoly práce s přihlédnutím ke klinickým, psychologickým, společenským a fyzickým charakteristikám klientů a vnějším podmínkám;
- Organizovat a realizovat individuální, skupinovou nebo rodinnou arteterapii, vytvářet léčebné a sociální vztahy, využívat přiměřené metody osobně orientované interakce s klienty, usnadňovat jejich umělecké vyjádření, verbalizovat zkušenosti a jejich léčebné propracování;
- Provádět komplexní posouzení získaných účinků.¹²⁸

Dalším požadavkem je registrace kandidáta Českou asociací arteterapeutů. Znalost anglického jazyka a zkušenosti práce s multikulturní skupinou jsou výhodou.

4.5 Harmonogram

Plánované datum zahájení přípravné fáze projektu je listopad 2018 a realizační fáze - únor 2019 neboli začátek zimního semestru na Základní škole ZDC tak, aby projektová výuka byla doplňkem a součástí základní systémové výuky pro žáky navštěvující tuto školu a pro žáky navštěvující české střední školy. Celková doba trvání projektu včetně všech fází činí 7 měsíců.

¹²⁷ Česká asociace arteterapeutů: *Kvalifikace arteterapeuta* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <https://www.arteterapie.cz/profese-arteterapeut/kvalifikace-arteterapeuta>

¹²⁸ *Art-terapiya i art-terapeviti: status, standarty deyatelnosti i professionalnoy podgotovki* [online]. Sankt-Peterburg, 2015, 13 str. [cit. 2018-01-05]. Dostupné z: <http://rusata.ru/d/263056/d/15387459.pdf>

Přípravná fáze projektu se rozběhne na začátku listopadu a za 3 měsíce dospěje do fáze realizace. Přípravná fáze, jejíž součástí je jedna z klíčových aktivit projektu – výběr specialistů v oboru arteterapie, by podle plánu měla zabrat 1-1,5 měsíce s tím, že během měsíce budou vybrány 2 vhodné kandidáty. Větší časová rezerva je zde proto, aby byl zajištěn výběr kvalitních lidských zdrojů pro projekt. Primárním zdrojem hledání arteterapeutů budou stránky a kontakty České arteterapeutické asociace.

Začátek (případně půlka) prosince bude značit zahájení druhé fáze projektu, a to fáze diagnostické a analytické, které se aktivně zúčastní externí specialisté, školní psycholog a pedagogové vzhledem k tomu, že diagnostika a její výsledky mohou zásadně ovlivnit obsah a strukturu plánu výuky. Výstupem této fáze je sestavení projektového plánu, dle kterého se pak uskuteční bloková výuka ve fázi realizace, která začne v únoru. Realizační fáze je nejdélsí ze všech fází, trvá do konce dubna až začátku května a zahrnuje všechny klíčové aktivity projektu – samotnou projektovou výuku pro děti-cizince, 4 jednodenní osmihodinové vzdělávací moduly pro pedagogy a psychologa a 1 setkání se zástupci dětí na začátku této fáze v únoru.

Sekundární diagnostika a závěrečná fáze znamenají poslední blok projektu a obsahují zhodnocení projektu na základě stejných diagnostických metod jako při primární diagnostice s porovnáním výsledků testů a pomocí zkoumání skutečně dosažených výstupů, výsledků a cílových hodnot určitých ukazatelů podmíněných výzvou.

Podrobnější harmonogram jednotlivých činností je uveden v Logickém rámci projektu, který je umístěn v seznamu příloh.

4.6 Rizika projektu

Značným rizikem projektu je pravděpodobnost útěku dětí pobývajících ve Výchovném středisku ze Zařízení: děti utíkají do dalších zemí západní Evropy a v Zařízení je proto větší fluktuace dětí. Autorka práce vidí možnost minimalizace daného rizika v užším časovém horizontu projektu (3 měsíce) pomocí zařazení starších dětí do projektu, které již navštěvují české střední školy, bydlí v tréninkovém bytě a mají tendenci zůstat v České republice, pobývají zde delší dobu, ovládají češtinu na dostatečně vysoké úrovni a riziko útěku u této skupiny je minimální.

Dalším rizikem projektu může být nezáměr ze strany dětí a nízký počet účastníků projektu. Cestou k minimalizaci tohoto rizika může sloužit prezentace projektu a jeho výhod dětem, zvolení vhodného motivačního stimulu, kterým v případě daného projektu bude výstava v závěrečné fázi projektu. Výstava může vystupovat jako stimulační prostředek proto, že děti chtějí své obrazy vystavit, získat ocenění ze strany spolužáků, pedagogů, externích specialistů a široké veřejnosti. Další možností je organizace dopravy pro děti z tréninkového bytu do Výchovného střediska a Základní školy, což by mohlo zajistit pravidelnou docházku dětí.

Výběr nekvalitních a neprofesionálních odborníků - arteterapeutů také představuje velké riziko pro realizaci projektu a dosažení plánovaných výstupů. Především této skutečnosti lze pomoci věnováním větší časové rezervy výběrovému řízení arteterapeutů a odborných konzultací s nejzkušenějšími členy výboru České asociace arteterapeutů. Riziko nedosažení plánovaných výsledků a ukazatelů úzce souvisí s předchozím rizikem, přestože výsledky projektu nejsou snadno ovlivnitelné ze strany realizátora projektu vzhledem k tomu, že se jedná o kvalitativní a těžce ověřitelné ukazatele (například rozvoj komunikačních a reflexních dovedností, zvýšení schopnosti socializace a adaptace aj.). I přesto lze do jisté míry ovlivnit kvalitu a úroveň dosažených výstupních ukazatelů projektu pomocí vhodně zvolených diagnostických metod, srovnávacích analýz (údaje vstupní a výstupní diagnostiky) a pomocí výběru většího počtu různorodých diagnostických technik.

Zjednodušené jednotkové náklady přináší riziko překročení rozpočtu, protože se nevykazují v rozpočtu jednotlivé výdajové položky a přesné ceny materiálů a pomůcek, kurzů a mezd zúčastněných osob, ale lze do rozpočtu zahrnout pouze kumulativní částky, jež jsou podmíněné výzvou. Především tomuto riziku je možné pomoci důkladnějším plánováním výdajů a přerozdělením celkové alokované finanční částky během přípravné fáze.

5. Závěr

Současná situace v České republice, stejně jako i v ostatních vyspělých zemích Evropské unie, se vyznačuje zvyšujícím se počtem cizinců přicházejících sem za práci a zakládajících zde rodiny. Od 90. let minulého století se počet přistěhovalců dlouhodobě žijících v České republice šestinásobně zvýšil a v současnosti tak celkově činí půl milionu cizích státních příslušníků, procentuelně tedy více než 4 % celkové populace.

Ekonomický úspěch regionu určuje to, jakým způsobem dokáže využívat zdroje, které má k dispozici, a lidské zdroje jako nositele znalostí, dovedností a inovativnosti zde hrají klíčovou roli. Ekonomicky aktivní cizinci představují skoro 80 % všech cizinců v České republice a mohou být pro danou zemi značným přínosem, neboť se podílejí na sociálních a daňových odvodech do státního rozpočtu, na ekonomické produkci a spotřebě. Stárnutí populace je v České republice, jako i ve většině evropských zemí, jasným demografickým trendem a je zapříčiněno nízkou porodností, prodloužením střední délky života a celkově změnou životního stylu. Úspěšná integrace cizinců může proto plnit v České republice také úlohu sociální a demografickou.

Neúspěšná integrace by naopak mohla vést až ke vzniku paralelních společností, marginalizaci skupin cizinců, kriminalizaci a následnému poklesu blahobytu celé společnosti. Integrace je obousměrný proces, kde do vzájemné interakce vstupují jak samotní cizinci, tak i hostitelská společnost, která také nese určitou odpovědnost za průběh a výslednou úspěšnost integrace. Jak z diplomové práce proto vyplývá, integrace je v dnešní době nevyhnutelnou cestou k zachování sociálního míru a ekonomického blahobytu v prostředí etnicky různorodých společností Evropy.

Vzdělávání je jedním z klíčových intergačních nástrojů, který lze použít pro zabezpečení a usnadnění procesu začleňování cizinců do české společnosti. Vzdelávání dětí-cizinců je potřeba věnovat zvýšenou pozornost vzhledem k tomu, že jejich počty neustále rostou a během posledních let se dokonce výrazně zvýšily. Zároveň děti-cizinci jsou další generací, která již může vyrůstat v inkluzivním prostředí multikulturalismu, zůstat v České republice i nadále a přijmout nová pravidla, hodnoty a kulturní normy aniž by ztratily vlastní tvář a identitu. Děti-cizinci na rozdíl od dospělých cizinců na jednu stranu představují ohroženější skupinu: nemají natolik vyvinuté systémy psychické svépomoci a v běžných životních situacích mnohem častěji potřebují pomoc či asistenci

třetí osoby, na druhou stranu je to skupina cizinců, která je flexibilnější a pružnější z pohledu možnosti se adaptovat a integrovat do nové společnosti: osobnost či identita dítěte ještě není úplně zformována, a proto je zde prostor pro přijetí a zabudování hodnot jiné kultury. Ze skupiny dětí-cizinců lze vyčlenit specifickou podskupinu nezletilých bez doprovodu (NBD). Traumatizující zážitky, které většina z nich zažila v minulosti, chudoba a nedostatek vzdělání spolu s utrpením a nebezpečím na útěku z nich činí nejohroženější a nejzranitelnější skupinu cizinců. Tyto děti většinou mají značné poruchy chování a je to jeden z důvodů, proč jsou při práci s nimi nutná cílenější opatření a citlivý individuální přístup.

Co se týká zdrojů financování projektů zaměřených na integraci a vzdělávání dětí-cizinců, je zde několik možností: financovat projekt z rozpočtu České republiky, Evropských fondů (Evropský sociální fond, Azýlový a migrační fond) a nebo z ostatních a soukromých zdrojů. Počet a variabilita zdrojů financování zcela odpovídá současné situaci zvyšujícího se počtu cizinců a dětí-cizinců na území České republiky.

Nezletilí bez doprovodu přicházející do České republiky jsou umísťováni do Zařízení pro děti-cizince, kde je jim poskytována všestranná a komplexní péče ze strany speciálně vyškolených pedagogických pracovníků. Mají zde možnost navštěvovat základní školu, studovat český jazyk a ostatní předměty a připravovat se na české střední školy, které budou navštěvovat v budoucnu. Avšak několik výzkumů prokázalo, že potřeby takto opatrovaných dětí nejsou zcela naplňovány a vzdělávací a volnočasové aktivity nabízené zařízeními nejsou představovány v dostatečném počtu a variabilitě. I zde je proto prostor pro zakomponování dalších zájmových a vzdělávacích aktivit zaměřených na osobnostní rozvoj a integraci dětí.

Cílem této diplomové práce bylo zpracovat projekt, který má za cíl rozvíjet osobnostní a sociální kompetence dětí-cizinců umístěných v Zařízení pro děti-cizince a usnadnit jejich socializaci a integraci do české společnosti a to pomocí tříměsíčních arteterapeutických kurzů s jednotýdenní frekvencí; a zároveň podpořit pedagogické pracovníky škol ve zvyšování kvality jejich každodenní práce při vzdělávání a výchově dětí-cizinců pomocí čtyř akreditovaných jednodenních intenzivních vzdělávacích programů.

Autorka práce se při vypracování projektu inspirovala a učila ze zkušeností podobně tématicky a obsahově zaměřených projektů realizovaných v jiných zemích. Autorce práce se tak podařilo zjistit, že arteterapie může přispět k rozvoji harmoničtějšího postoje dětí s cizineckým původem vůči okolnímu světu přes překonání vnitřních problémů a konfliktů, čímž zakládá blahodárnou půdu pro individuální a společný vývoj socializačních, adaptačních a intergačních strategií chování. Dále, že arteterapie je vhodná pro různé věkové skupiny lidí a má pozitivní účinky jak u dospělých, tak i u dětí a že každý její nástroj může být stejně efektivní, buď to herní terapie, výtvarné a vizuální metody nebo divadelní terapie.

Navržený projekt bude realizován přímo ve Výchovném středisku a základní škole Zařízení pro děti-cizince a celkově by měl trvat 7 měsíců. Zdroje financování budou zajištěny vlastním rozpočtem Zařízení a také přes výzvu Operačního programu Praha – pól růstu Evropského sociálního fondu a to za podmínky, že projektová žádost o dotaci obstojí v konkurenci jiných projektů a bude schválena.

V rámci projektu bude také provedena vstupní a výstupní diagnostika pro zjištění, zda bylo dosaženo požadovaných výsledků. Kontrola výstupů projektu bude uskutečněna i na základě ověření, zda bylo dosaženo stanovených cílových hodnot indikátorů dle podmínek výzvy.

Realizace projektu by přispěla k náplnění globálního cíle, a to předcházení sociálnímu znevýhodnění dětí s odlišným mateřským jazykem (dětí-cizinců). Projekt by také významně podpořil jejich začlenění do české společnosti a zvýšil kvalitu jejich vzdělání prostřednictvím posílení inkluze v multikulturní společnosti.

Seznam použitých zdrojů

- BERRY, J.W. a U. KIM. Acculturation and mental health. In: DASEN, P.R., J.W. BERRY a N SARTORIUS. *Cross-cultural research and methodology series, Vol. 10.: Health and cross-cultural psychology: Toward applications*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1988, (str. 207-236)
- CHIBISOVA, Marina. *Obrazovanie detey-migrantov: ponyat i nauchit*. In: *Inklyuzivnoe obrazovanie* [online]. Moskva: Klassnoye rukovodstvo i vospitanie shkolnikov, 2015 [cit. 2018-01-15]. ISBN 978-5-9667-0788-0. Dostupné z: <http://59313.edusite.ru/DswMedia/inklobrazovanie.pdf>
- GERBER, Maria N. a Svetlana V. SEMENOVA. Art therapy and sociocultural adaptation of teenagers from migrant families. *Bulletin of Saint Petersburg State University of Culture and Arts*. 2017(2(31), 83-87. ISSN 2220-3044. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/art-terapiya-v-sotsiokulturnoy-adaptatsii-podrostkov-iz-semey-migrantov>
- HANYŠOVÁ, Jitka. Nejsi na to sám aneb První krůčky arteterapie s dětmi cizinci. In: *Časopis Arteterapie*, str. 105-109. ISSN 1214-4460
- HAUG, Sonja, Stephanie MÜSSIG a Anja STICHS. *Muslimisches Leben in Deutschland: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* [online]. 2009 [cit. 2017-11-10]. ISBN 978-3-9812115-1-1. Dostupné z: https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/09/PD16_32_7_122pdf.pdf?__blob=publicationFile
- KHUKHLAEV, Oleg E. *Osobennosti sodержaniya straha u detey vynuzhdennyh migrantov, 218 str.: Na materiale issledovaniya detey-bezhentsev 7-10 let*. Moskva, 2001. Disertační práce. RGB OD, 61:02-19/62-6
- KOPULETÁ, Gabriela. Analýza postavení a ochrana nezletilých cizinců bez doprovodu v české republice: *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. 2009 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/analyza-postaveni-a-ochrana-nezletilych-cizincu-bez-doprovodu-v-ceske-republice>

KOUBSKÁ, Patricie. Využití prvků arteterapie u žáků ve střední speciální škole (praktické). Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky. Vedoucí práce Valešová Malecová, Barbara

KULHAVÁ, Marcela. Arteterapie s dětmi s těžkými poruchami chování. 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze

LÁSKOVÁ, Magdanlena. *Nezletilí cizinci bez doprovodu v ČR v kontextu mezinárodní migrace: Diplomová práce* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2006 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/8000523106/28524595>

LEBEDEVA, Lyudmila. *Praktika art-terapii. Podhody, diagnostika, sistema zanyatiy*. Sankt-Peterburg: Rech', 2007. ISBN 5-9268-0163-X

MAREŠ, Petr. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení* [online]. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno [cit. 2018-01-15]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/el/1423/podzim2011/SOC713/um/8875127/MARES_ChudobaMarginalizaceSocialni_vyloucení.pdf

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (eds.) (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: SLON. ISBN 978-80-7419-023-0

SOKOLOVA, Elena T. Model psihologicheskoy pomoschi vynuzhdennym migrantam v kontexte problematiki nasiliya i rasstroistv samoidentichnosti. In: *Psihologi o migrantah i migratsii v Rossii*. Moskva: Smysl, 2001 [cit. 2017-11-10]. ISBN 5-89357-115-0

SOLDATOVA, G.U., A.V. MAKARCHUK a A.B. PANTELEEV. *Kompleksnaya programma sotsiokulturnoy adaptatsii detey iz semey migrantov v polikulturnom obrazovatelnom prostranstve*. Spb., 2008.

TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z:

http://cizinci.cz/repository/2285/file/Vybrane_aspekty.pdf

UYSAL B., LINK E., WEISS M. Migrationshintergrund und Jugendkriminalität. In: REINECKE J., STEMMLER M., WITTENBERG J.: *Devianz und Delinquenz im Kindes- und Jugendalter*. Springer VS, Wiesbaden, 2016. ISBN 978-3-658-08135-5

VOKÁL, Zdeněk a Radim ŠTORK. *Projektový management: „Inovace oboru vzdělávání Sociální práce na Vyšší odborné škole sociálně právní v Praze“* [online]. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní, 2013 [cit. 2018-01-10]. ISBN 978-80-87779-08-8

VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Zařízení pro děti-cizince „permon“: situace dětí a posouzení přiměřenosti služeb* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2007 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/28129/>

ZEMKOVÁ, Šárka. *Aktivační arteterapie u seniorů*. 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu (FTVS)

Art-terapiya i art-terapevti: status, standarty deyatelnosti i professionalnoy podgotovki [online]. Sankt-Peterburg, 2015, 13 str. [cit. 2018-01-05]. Dostupné z:

<http://rusata.ru/d/263056/d/15387459.pdf>

Cizinci v ČR podle regionu soudržnosti, kraje a okresu v letech 1996 - 2016 (stav k 31. 12.). *Český statistický úřad* [online]. 2016 [cit. 2018-01-24]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R05_2016.pdf/d9b30a77-e68e-4651-bb25-828159ccc2ab?version=1.0

Česká asociace arteterapeutů: Kvalifikace arteterapeuta [online]. [cit. 2018-01-20].

Dostupné z: <https://www.arteterapie.cz/profese-arteterapeut/kvalifikace-arteterapeuta>

Český statistický úřad: Cizinci a jejich podíl na obyvatelstvu ve vybraných zemích EU (stav k 1. 1. příslušného roku) [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/37782421/c00_R001_2014.pdf/a435e6bb-6631-4d1f-90c4-604853f9cf20?version=1.0

Český statistický úřad: Cizinci: Zaměstnanost - datové údaje [online]. 2012 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_zamestnanost#

Český statistický úřad: Cizinci podle pohlaví a věku k 31. 12. 2016. *Cizinci v ČR - bez azylantů* [online]. 2017 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1612_c01t06.pdf/8185036c-6dce-4815-a52a-3f6d519ae4b5?version=1.0

Český statistický úřad: *Cizinci v ČR v letech 2004 - 2016 (stav k 31. 12.)* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R01_2016.pdf/bfef211e-ff7f-47e2-934b-21b2bf9125d4?version=1.0

Český statistický úřad: *Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 1985 - 2016 (k 31. 12.)* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/56594384/c01R03_2016.pdf/25c076c8-bf16-4438-a878-3819c53c7ab4?version=1.0

Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech - 2016: Vybrané demografické údaje (1989-2016)* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-w0i9dxmghn>

Český statistický úřad. *Cizinci v ČR - bez azylantů: Cizinci podle pohlaví a věku k 31. 12. 2016* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-v-cr-bez-azylantu>

ČSÚ: VZDĚLÁVÁNÍ CIZINCŮ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018-01-23]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/20556717/141412_k4cj.pdf/fe9bab31-d443-420b-ad77-3248c58e5333?version=1.0

Expat Insider 2017: Looking at the World through Expat Eyes. *Expat Insider 2017: InterNations* [online]. 2017 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z:

<https://www.internations.org/expat-insider/>

EUROSTAT - Tables, Graphs and Maps Interface (TGM) table: *Immigration - Persons - Total number of long-term immigrants arriving into the reporting country during the reference year* [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00176&plugin=1>

Evropská migrační síť a Ministerstvo vnitra České republiky. *EMN STUDY 2014: Policies, practices and data on unaccompanied minors in 2014* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://www.emncz.eu/files/books/98.pdf>

Evropská migrační síť a Ministerstvo vnitra České republiky. *Studie EMN o nezletilých bez doprovodu v ČR: Politika přijímání, návratů a integrační opatření pro nezletilé bez doprovodu v České republice a statistické informace* [online]. 2010, , 41 [cit. 2018-01-15]. ISBN 978-80-254-8194-3. Dostupné z: <http://www.emncz.eu/files/books/54.pdf>

Ivan Gabal Analysis&Consulting. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků: Pracovní studie* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/511/postaveni_cizincu.pdf

Magistrát hl. m. Prahy a Integrační centrum Praha, o. p. s. *Koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců: „Praha – metropole všech“* [online]. 2014 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: http://www.praha.eu/public/1e/ad/85/2181317_660642_Koncepce_HMP_pro_oblast_integrace_cizincu.pdf

META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů. *Metodická příručka: Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách* [online]. 2014 [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/deti_s_omj_v_ms_0.pdf

Ministerstvo vnitra České republiky - *Cizinci v České republice: Integrace cizinců v ČR - Integrační politika, Koncepce a Zpráva* [online]. [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>

Ministerstvo vnitra ČR: *Integrace: Informace o procesu integrace cizinců, azylantů, přesídlenců a krajanů v České republice* [online]. 17. ledna 2017 [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2014–2020* [online]. 2013, 150 str. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z:

<http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

Ministerstvo vnitra České republiky. *INTEGRACE CIZINCŮ V ČR: Možnosti financování* [online]. 2015 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <http://cizinci.cz/cs/2024-moznosti-financovani>

Operační program Praha – pól růstu ČR. Definice cílové skupiny děti, žáci s odlišným mateřským jazykem (OMJ) [online]. 2016 [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: <http://penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2017/11/V28-definice-d%C4%9Bt%C3%AD-%C5%BE%C3%A1k%C5%AF-s-OMJ.pdf>

OP Praha - pól růstu: Text výzvy č.28 [online].38 str. [cit. 2018-01-05]. Dostupné z: http://penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2017/11/Text-v%C3%BDzvy-%C4%8D.28_revokace-24.1.2018_final.pdf

ROP Jihovýchod, Jihomoravský kraj a Evropský fond pro regionální rozvoj. *Úvod do projektového řízení: studijní podklady ke vzdělávacímu programu* [online] [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: www.rskjmk.cz/api/media/110/Úvod+do+projektového+řízení.pdf

STATISTISCHES BUNDESAMT. *Bevölkerung mit Migrations-hintergrund auf Rekord-niveau: Pressemitteilung vom 16. September 2016 – 327/16* [online]. 2016 [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/09/PD16_327_122pdf.pdf?__blob=publicationFile

The UN Refugee Agency: Česká republika: Nezletilí bez doprovodu a odloučené děti | Ti nejzranitelnější a nejohroženější. *UNHCR*[online]. 2016 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/cz/102-czco-vsechno-delamepece-o-zranitelne-skupiny-osobnezletili-bez-doprovodu-a-odloucene-deti-html.html>

ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE: Hlavní principy: obecný základ pro veškerá práva dětí [online]. New York, 1989 [cit. 2017-11-01]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/hlavni_principy.pdf

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 18. ledna 2016 č. 26: *Aktualizovaná „Koncepte integrace cizinců – Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepte integrace cizinců v roce 2016* [online]. [cit. 2018-01-17].

Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c.2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

Vláda České republiky: *USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 18. ledna 2016 č. 26: Aktualizovaná „Koncepte integrace cizinců – Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepte integrace cizinců v roce 2016* [online]. 2016, 40 str. [cit. 2018-01-10]. ISSN ISBN 978-80-254-8194-3. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c.2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů: Úplné znění zákona o pobytu cizinců na území ČR [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu cizinců žijících na území České republiky podle typu pobytu 1993-2016 (v tis.)	17
Graf 2: Počty cizinců z hlediska jejich národnosti, srovnání mezi roky 2004 a 2017 ...	18
Graf 3: Umístění cizinců v ČR v roce 2016	20
Graf 4: Počet dětí-cizinců ve věku 0-19 let v období 2008-2016	24
Graf 5 Počet dětí-cizinců na základních, mateřských a středních školách v České republice mezi roky 2003 a 2017	28

Seznam tabulek

Tabulka 1: Cílové hodnoty výstupních indikátoru projektu	65
Tabulka 2: Příklad struktury/obsahu jednotlivé lekce	66
Tabulka 3: Rozpočet projektu	70
Tabulka 4: Lidské zdroje.....	72
Tabulka 5: Logický rámec projektu	90

Seznam obrázků

Obrázek 1 Čtení logického rámce	51
---------------------------------------	----

Seznam příloh

Tabulka 5 „Logický rámec projektu“

Logický rámec projektu je zpracován na základě Metodické příručky pro žadatele o dotaci vypracované Ministerstvem pro Místní rozvoj.

Logický rámec – Projekt: Czeducate	Název programu	OP Praha – pól růstu
	Celkové náklady 120 384 Kč	
Předkladatel:		

Hlavní cíl	Objektivně ověřitelné indikátory	Zdroje k ověření
Předcházení sociálnímu znevýhodnění dětí s odlišným mateřským jazykem (děti-cizinců), podpora jejich začlenění do české společnosti a zvýšení kvality vzdělávání prostřednictvím posílení inkluze v multikulturní společnosti	-Počet podpořených pracovníků ve vzdělávání -Počet vzdělávacích aktivit vedoucích k rozvoji sociálních a osobních kompetencí u dětí -Počet programů absolvovaných pedagogy -Počet setkání za účasti veřejností -Zapojení prvků multikulturalismu do projektové výuky	-Výukový plán -Záznamy třídních knih -Projektová dokumentace -Osvědčení o absolvování vzdělávacích programů -Certifikát o účasti na projektu -Podklady odborníků-účastníků projektu -prezenční listiny

Účel/Cíl projektu	Objektivně ověřitelné indikátory	Zdroje k ověření	Předpoklady/ri zika (vnější)
<ul style="list-style-type: none"> - Rozvoj osobních a sociálních kompetencí minimálně 20 dětí-cizinců umístěných v Zařízení pro děti-cizince - Usnadnění socializace a integrace dětí do české společnosti - Podpora pedagogických pracovníků školy ve zvyšování kvality jejich každodenní práce při vzdělávání a výchově dětí-cizinců - Rozvoj kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti přípravy a vedení projektové výuky - Osvětlení problematiky dětí cizinců (dětí s OMJ) 	<ul style="list-style-type: none"> - Počet pracovníků ve vzdělávání, kteří v praxi uplatňují nově získané poznatky a dovednosti - 4 - Počet podpořených osob – pracovníků ve vzdělávání - 4 - Počet tématických setkání s širokou veřejností - 1 - Počet mimoškolních aktivit vedoucích k rozvoji kompetenci - 5 - Výsledky diagnostických testů 	<ul style="list-style-type: none"> -Výsledky srovnávací analýzy vstupních a výstupních dat -Uveřejnění informací na webových stránkách školy -Podklady externích odborníků -prezenční listiny z komunitně osvětových setkání -Zpráva o realizaci programu -Projektová dokumentace -Rozhovory s účastníky projektu -Osvědčení o absolvování 	<ul style="list-style-type: none"> - Využití pedagogickými pracovníky získaných poznatků v práci - Zájem o další seberozvoj pedagogů - Zájem o další seberozvoj u dětí - Udržitelnost pozitivních účinků programu na chování dětí-cizinců -Využití získaných poznatků a dovedností v praxi - Zájem veřejnosti o problematiku dětí-cizinců
Výstupy projektu	Objektivně ověřitelné indikátory	Zdroje k ověření	Předpoklady/ri zika (vnější)
<p>1. Zajištění všech potřebných podkladů a vstupů pro realizaci projektu: zřízená role koordinátora projektu, zapojení 2 odborníků do projektu, přerozdělení</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Počet účastníků projektu – 20 dětí - Výukový plán - Počet hodin odpolední/dopo 	<ul style="list-style-type: none"> - Projektová dokumentace - Výukový plán - Zprávy z jednotlivých aktivit 	<ul style="list-style-type: none"> - Realizace projektu v požadované kvalitě a v požadovaném čase

<p>rozpočtu a připravená projektová dokumentace</p> <p>2. Výukový plán pro 12 lekcí a učebně tématický obsah jednotlivých lekcí</p> <p>3.a Realizovaná projektová výuka pro 20 dětí s OMJ</p> <p>3.b Absolvování vzdělávacích programů pracovníky školy</p> <p>3.c Dvouhodinové setkání se zástupci dětí, prezentace cílů, aktivit a plánovaných výsledků projektu</p> <p>3.d Realizace tvůrčího potenciálu dětí, rozvoj cenných sociálních dovedností, pozitivní změny v chování dětí</p> <p>4. Dvouhodinové komunitně osvětové setkání za účasti široké veřejnosti a druhé dvouhodinové setkání se zástupci dětí v rámci čtyřhodinové závěrečné akce projektu – výstavy obrazů dětí</p>	<p>lední projektové výuky pro 4 třídy - 48</p> <p>- Počet podpůrných opáření ve škole - 12</p> <p>- Počet podpořených osob – pracovníků ve vzdělávání - 4</p> <p>- Počet tématických setkání se zákonnými zástupci dětí - 2</p> <p>- Počet komunitně osvětových setkání za účasti široké veřejnosti - 1</p>	<p>- Záznamy výuky v třídní knize</p> <p>- Fotografie, videa, hmotné výsledky práce dětí</p> <p>- Popis absolvovaných vzdělávacích programů</p> <p>- Osvědčení o absolvování programu</p> <p>- Potvrzení zaměstnání pedagogů, odborníků</p> <p>- Zpráva o realizaci projektu</p> <p>- Prezenční listiny ze setkání</p> <p>- Podklady externího odborníka (materiály, prezentace) pro setkání</p>	<p>- Zajištění udržitelnosti projektu – využití pedagogy a dětmi získaných poznatků, podpora pozitivního emočního stavu a další rozvoj socializačních a osobních schopností dětí</p> <p>- Zájem ze strany veřejnosti o projekt</p> <p>- Snaha a zájem ze strany dětí o seberozvoj, prohlubení kulturních a všeobecných znalostí</p> <p>- Výběr vhodných kvalitních vzdělávacích programů a zájem ze strany pedagogů využívat získané poznatky ve práci.</p>
<p>Klíčové a dílčí aktivity projektu</p> <p>1. Přípravná fáze projektu:</p> <p>1.1 Zřízení role koordinátora;</p>	<p>- Finanční zdroje: první zálohová platba ve výši 60% a druhá zálohová platba 40% všech</p>	<p>Časový rámec aktivit projektu</p> <p>1.1 11/2018</p> <p>1.2 11/2018</p> <p>1.3 11/2018</p>	<p>-Výběr kvalitních lidských zdrojů (odborníci-arteterapeuti);</p>

1.2 Stanovení rozsahu rolí a odpovědností jednotlivých účastníků projektu	způsobilých nákladů projektu	1.4 11/2018 – 12/2018	-Zájem ze strany účastníků
1.3 Vyhlášení a provedení výběrového řízení na pozici arteterapeuta projektu pro dva odborníky	- Projektová dokumentace	1.5 11/2018	- děti-cizinců;
1.4 Přesné vymezení výše jednotlivých nákladů pro různé aktivity a přerozdělení rozpočtu projektu	- Potřebné výukové, pomůcné, výtvarné a další materiály	1.6 11/2018	-Zajištění finančních zdrojů –
1.5 Nákup základních potřebných materiálů	- Nabídka akreditovaných vzdělávacích programů	1.7 11/2018	schválení
1.6 Registrace a podání přihlášek na akreditované vzdělávací programy pro 4 pracovníky školy	jednou či několika vzdělávacími institucemi zaměřených na alespoň jednu z vymezených výzvou	1.8 11/2018 – 12/2018	žádosti o dotaci;
1.7 Zaplacení nájemného za pronájem sálu pro závěrečnou akci projektu	tématických oblastí	1.9 11/2018 – 12/2018	-Výběr vhodných diagnostických metod pro správnou analýzu skutečného stavu dětí a jejich potřeb;
1.8 Příprava podkladů pro další fázi projektu		2.1 12/2018	-Výběr vhodných arteterapeutických metod práce pro dosažení efektivních výsledků;
1.9 Příprava projektové dokumentace		2.1 12/2018 – 1/2019	-Vyhlášení akreditovaných vzdělávacích programů pro pedagogy v rámci DVPP
2. Fáze vstupní diagnostiky a fáze analytická		2.3 12/2018 – 1/2019	
2.1 Provedení vstupní diagnostiky dětí pomocí vhodných metod (zúčastněné pozorování, rozhovor, dotazování, projektivní techniky a testy)		2.4 12/2018 – 1/2019	
2.2 Sběr dat a analýza výsledků diagnostiky		2.5 12/2018 – 1/2019	
2.3 Určení akčních bodů a cílových hodnot – změny v chování dítěte ve vztahu k sobě a okolí, kterých má být dosaženo po ukončení projektu		2.6 1/2019	
2.4 Výběr vhodných arteterapeutických technik		2.7 1/2019	
		2.8 1/2019	
		2.9 1/2019	
		3.1 2/2019	
		3.2 2/2019 – 4/2019	
		3.3 2/2019 – 4/2019	
		3.4 2/2019 – 4/2019	
		3.5 2/2019 – 3/2019	
		4.1 4/2019 – 5/2019	
		4.2 5/2019	
		4.3 5/2019	
		4.4 5/2019	
		4.5 5/2019	

<p>v závislosti na závěrech analýzý</p> <p>2.5 Sestavení celkového plánu projektové výuky a učebně tématického obsahu</p> <p>12 jednotlivých lekcí</p> <p>2.6 Sestavení přesného rozvrhu lekcí, zajištění dopravy pro děti bydlící v tréninkovém bytě</p> <p>2.7 Nákup potřebných materiálů, výtvarných potřeb</p> <p>2.8 Příprava materiálů pro prezentaci projektu na prvním setkání se zástupci dětí a veřejností</p> <p>2.9 Příprava projektové dokumentace</p> <p>3. Realizační fáze</p> <p>3.1 Organizace a provedení prvního dvouhodinového setkání vedení školy, odborníků a zástupců dětí, prezentace projektu, jeho cílů, očekávaných výsledků a přínosů projektu</p> <p>3.2 Realizace projektové výuky – 12 jednohodinových bloků projektové výuky pro 4 skupiny dětí-cizinců uskutečněné jednou týdně;</p> <p>3.3 Absolvování pedagogů a psychologem školy 4 jednodenních vzdělávacích programů rozložených do 3 měsíců</p> <p>3.4 Příprava projektové dokumentace</p> <p>3.5 Příprava Zprávy o realizace projektu</p> <p>4. Fáze sekundární diagnostiky a závěrečná fáze</p>			
---	--	--	--

<p>4.1 Provedení poprojektové sekundární diagnostiky</p> <p>4.2 Analýza výstupů diagnostiky, srovnání se vstupními daty a jejich zhodnocení</p> <p>4.3 Ověření splnění cílových hodnot ukazatelů podmíněných výzvou</p> <p>4.4 Organizace komunitně osvětového setkání za účasti vedení školy, odborníků, široké veřejnosti a všech zájemců společně se setkáním se zástupci dětí v rámci akce slavnostního ukončení projektu: výstava obrazů dětí, prezentace výstupů projektu</p> <p>4.5 Příprava projektové dokumentace a ukončení projektu</p>			
			<p>Předběžné podmínky</p>
		<p>-Projekt ob stojí v konkurenci ostatních projektů a bude vybrán k financování v OP Praha pól růstu ze zdroje ESF</p>	